

ВІЙСЬКО

№3 (139) 2012

УКРАЇНИ

«Вам, вихованцям ліцею, продовжувати славні військові традиції нашого народу»

Виступ Президента України — Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України Віктора Януковича у Київському військовому ліцеї імені Івана Богуня 23 лютого 2012 року

Шановні богунці, вчителі та командири!

Від імені держави вітаю вас — увесь дружний колектив Київського військового ліцею, з нагоди Дня захисника Вітчизни!

Саме вам, вихованцям ліцею, продовжувати славні військові традиції нашого народу, традиції, що існують ще від часів Київської Русі.

Мине зовсім трохи часу — і ви складете Присягу на вірність Україні під військовими знаменами, що дісталися нам у спадок від наших прапрадідів — запорізьких козаків, січових стрільців, воїнів-переможців нацизму, воїнів-інтернаціоналістів.

На ваші плечі ляже відповідальність за захист миру, незалежності та цілісності нашої держави.

Це буде дуже скоро. А сьогодні держава опікується вами — вашою освітою, здоров'ям і безпекою.

Важко переоцінити значну роль, яку відігравали протягом останніх 20-ти років Збройні Сили України в утвердженні молоді Української держави, забезпеченні внутрішньої і зовнішньої стабільності, миру та спокою для наших громадян.

Проте ми не можемо стояти на місці.

В епоху постіндустріального світу, глобалізованої економіки вирішення питання війни та миру відбувається в нових площинах, але не втрачає своєї гостроти.

У цій ситуації головне — завдати шкоди противнику не військовими засобами ще до того, як сам збройний конфлікт стане фактом.

Сучасні технології унеможливають тривалі війни.

Ставка робиться на стратегію стримування і локальні спецоперації із використанням всього арсеналу політико-дипломатичних, розвідувальних, інформаційно-психологічних, економічних та екологічних засобів впливу на противника.

Глобальна фінансово-економічна криза загострила весь спектр проблем, пов'язаних із конкуренцією за стратегічні ресурси розвитку, що подекуди провокує спроби вирішити породжені нею проблеми воєнними засобами.

Україна має бути готова протидіяти таким загрозам.

У цих нових умовах радикальна реформа та модернізація Збройних Сил — є імперативом політики національної безпеки.

На державному рівні в 2010 році було ухвалено рішення про проведення позаблокової політики.

Ця позиція продиктована необхідністю зниження напруженості воєнно-політичної обстановки в регіоні та здобуття на найближчі чотири-п'ять років стратегічної паузи для проведення військової реформи.

Ми усвідомлюємо, що реформа армії в Україні збігається в часі з проведенням інших реформ — системи державної влади, судової системи, кримінальної юстиції, економіки, соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я.

Тому вона має відбуватися з урахуванням співвідношення їх пріоритетності та необхідності нейтралізувати відповідні загрози як національній безпеці України в цілому, так і її обороні зокрема.

Сьогодні держава має двохсоттисячні Збройні Сили з найбільшою, порівняно з сусідніми країнами, окрім Росії, інфраструктурою, кількістю установ, підприємств, запасів військового майна, а також з озброєнням та військовою технікою.

Однак протягом 2012–2015 років майже всі основні види озброєнь потребуватимуть заміни і переоснащення.

З урахуванням реального стану Збройних Сил, специфіки сучасного геополітичного положення України та її економічних можливостей, основні цілі військової реформи є такими:

Створення боєздатних, мобільних, оптимальних за кількістю озброєння та чисельністю особового складу Збройних Сил, здатних ефективно забезпечувати оборону України, брати участь у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки.

Запровадження сучасної системи мобілізаційної підготовки та мобілізації, з урахуванням особливостей останніх збройних конфліктів та війн, а також кращого досвіду європейських країн у цій сфері.

Адаптація бюджетних механізмів у сфері оборони до сучасних потреб Збройних Сил та фінансових можливостей держави.

На цьому шляху, незважаючи на ситуацію, зумовлену світовою фінансовою кризою, Президент та Уряд, починаючи з 2010 року, внесли кардинальні зміни до бюджетної політики у сфері оборони.

Тільки на 2012 рік ми збільшили фінансування української армії майже на 3 мільярди гривень.

Один із найперших пріоритетів фінансування — модернізація армії.

І перш за все — оновлення озброєння.

Цього року ми втричі збільшили витрати на купівлю і ремонт військової техніки і зброї.

Паралельно зростанню економіки протягом 2014–2015 років пропорційно зростатимуть видатки на технічну модернізацію військ.

Наступним пріоритетом військової реформи буде оптимізація кількості управлінських структур, бойових з'єднань і частин, строки експлуатації зброї яких в окремих випадках уже закінчилися, а в їх ремонті чи модернізації немає вже сенсу.

А також вивільнення Збройних Сил від надлишкового або не придатного для подальшого використання рухомого та нерухомого військового майна, об'єктів інфраструктури.

Завдяки цьому вдасться заощадити значні кошти і спрямувати їх на заходи з підвищення боєздатності Збройних Сил.

Зокрема, видатки на переозброєння військ зростатимуть до 25–30% та на їх бойову підготовку — до 15%.

Реформа торкнеться кадрової політики та соціального захисту військових і членів їхніх сімей.

Держава збільшуватиме грошове забезпечення військовослужбовців та вирішуватиме проблему забезпечення постійним житлом.

Це стосується поступового щорічного збільшення обсягів загальних видатків на потреби Збройних Сил з метою їх доведення (з розрахунку на одного військовослужбовця) до середнього рівня сусідніх країн — членів ЄС та РФ.

Але, окрім суто військових, фінансових і технологічних аспектів, я виділяю ще гуманітарний — як ключовий для успіху військової реформи.

Держава приділятиме велику увагу відновленню поваги до професії військового, за допомогою інформаційних та освітніх програм виховуватиме почуття патріотизму.

Зокрема, за прикладом формування Президентського кадрового резерву для державної служби, я хочу бачити проект створення Президентського кадрового резерву для Збройних Сил України.

Найкращі випускники ліцею, молоді офіцери мають отримати можливість навчатися у найкращих військових освітніх закладах світу.

Має бути створена мережа підтримки і поширення знань і безцінного досвіду, здобутого українськими військовими під час виконання завдань у рамках міжнародних миротворчих місій.

Найближчим часом чекаю проектів відповідних рішень від Міністерства оборони.

Шановні ліцеїсти, дорогі друзі!

Наступного року ми відзначатимемо сімдесяту річницю заснування вашого навчального закладу.

Перші «суворовці» сіли за парти тоді, коли ще йшла тяжка боротьба за визволення України від фашистських загарбників.

Але в таких складних умовах загартовувалися справжні характери. Сильні духом люди, на яких трималася армія.

Пам'ятайте головну заповідь ваших попередників: «Важко у навчанні — легко в бою!», і ніколи не зупиняйтеся у прагненні до нових знань, до фізичного і духовного самовдосконалення.

У цей святковий день хочу від усього серця побажати вам, молоді воїни, та вашим батькам, вчителям і командирам здоров'я, наснаги та невичерпної енергії.

Переконалий, що ви не зупинитеся на досягнутому і будете прагнути до нових висот у своєму навчанні, докладатимете зусиль, щоб Збройні Сили України залишалися гордістю, надією і реальним захисником свободи Українського народу і територіальної цілісності нашої держави.

Міністр оборони України Дмитро Саламатін:

«Ми зобов'язані підвищити соціальний статус українського офіцера»

Інтерв'ю глави оборонного відомства
інформаційному агентству «Інтерфакс-Україна»

— Як Ви оцінюєте нинішній стан бойової готовності Української армії? Якими, на Ваш погляд, є основні проблеми Збройних Сил і як плануєте їх вирішувати?

— Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України поставив завдання провести радикальне реформування Збройних Сил України, результатом якого буде створення сучасної, компактної, мобільної, професійної, добре озброєної і соціально захищеної армії.

Сьогодні відбувається доопрацювання основи реформування Збройних Сил — державної нормативно-правової бази. Ми вже маємо пакет концептуальних документів, які визначають політику країни в оборонній сфері: Военну доктрину, Стратегічний оборонний бюлетень України та Концепцію подальшого реформування й розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року. Найближчим часом вони будуть розглянуті на засіданні Ради національної безпеки й оборони України.

На їхній основі створюється Державна комплексна програма реформування й розвитку Збройних Сил України на 2012–2017 роки, робота над якою також незабаром буде завершена.

Паралельно працюємо над підвищенням боєздатності й технічним переоснащенням армії, удосконаленням системи управління військами, забезпеченням якісної військової освіти й професійного рівня військовослужбовців. Мають відбутися радикальні зміни в ресурсному й матеріально-технічному забезпеченні Збройних Сил.

Затверджені програми щодо створення й будівництва багатофункціонального ракетного комплексу «Сапсан» і бойового корабля класу «корвет». Прийнято на озброєння 11 нових і 29 модернізованих зразків озброєння й військової техніки, серед них автоматизований командно-диспетчерський пункт, переносний протитанковий ракетний комплекс «Стугна-П», радіолокаційні станції різних типів.

Безумовно, на боєздатності Української армії негативно позначилося хронічне недофінансування сфери розробки, модернізації і закупівлі озброєння та військової техніки, що спостерігалось протягом багатьох років. Тому неможливо відразу вирішити всі проблеми, які накопичувалися роками. Багато зразків, що нині перебувають на озброєнні наших військ, вимагають заміни. Через це оборонне відомство покладає надії на ритмічне фінансування розробок і закупівель озброєння та військової техніки в межах оборонного бюджету 2012 року.

Восени цього року буде проведене чергове масштабне командно-штабне навчання Збройних Сил, під час якого ми зможемо реально оцінити рівень їхньої підготовки.

— Які основні пріоритети Ви визначили для себе на посаді глави оборонного відомства?

— Перший і головний пріоритет — це люди, збереження кадрового потенціалу Збройних Сил. Якими б сучасними не були техніка й озброєння, без підготовлених людей, що на ній працюють і обслуговують її, тобто без військових

професіоналів, це лише високо-технологічний метал.

Ми зобов'язані підвищити соціальний статус українського офіцера. Встановлення високих соціальних стандартів для військовослужбовців, членів їхніх родин і військових пенсіонерів передбачає збільшення грошового утримання й вирішення житлової проблеми.

Це завдання перед нами поставив Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України. І ми його виконаємо.

Сьогодні молодший офіцер отримує в середньому близько 3000 гривень на місяць. Цього, звичайно ж, недостатньо, особливо в порівнянні з військовослужбовцями інших армій. Український офіцер і солдат-контрактник повинні одержувати таке грошове утримання, щоб забезпечити гідний рівень життя своїх родин. Саме над цим я сьогодні й працюю.

Повна реалізація передбачених законодавством прав і соціальних гарантій — це запорука підвищення соціального статусу військовослужбовця, це престиж служби у Збройних Силах України.

Тому я маю намір продовжувати всі позитивні напрацювання, які були здійснені Міністерством оборони України за останні два роки. Зокрема, програми будівництва сучасного службового житла для військовослужбовців.

Наступний пріоритет — це переозброєння Збройних Сил, модернізація вже наявних зразків і закупівля нових. І в цьому контексті особливе місце приділяється організації чіткої взаємодії Міноборони з підприємствами оборонної промисловості, які повинні фун-

кціонувати в унісон. Ми просто зобов'язані на повну потужність використати потенціал «Укроборонпрому». Позитивні результати ефективного співробітництва ми вже маємо. А перспектива — в наших руках.

Спільно з «Укроборонпромом» створена робоча група, мета якої — збереження й розвиток передових технологій для розробки нових і модернізації наявних зразків озброєнь, якими будуть оснащені Збройні Сили.

Оборонний бюджет 2012 року передбачає більше коштів на грошове забезпечення офіцерів, контрактників і цивільних службовців, будівництво житла для військовослужбовців, а також на розвиток озброєння й військової техніки.

Такого бюджету Збройні Сили України не мали протягом останніх п'яти років. У зв'язку із цим своїм черговим пріоритетом на посту глави оборонного відомства вважаю максимально раціональне й ефективне використання закладених в оборонному бюджеті коштів.

— Чи варто очікувати якісь кадрових змін у керівництві Міноборони й Генштабу?

— Професіонали залишаються на своїх місцях. Ми повинні навчитися цінувати підготовлених фахівців.

— Як ви оцінюєте ситуацію з фінансуванням Української армії? Чи відбуватимуться якісь позитивні зміни у соціальному забезпеченні військовослужбовців, зокрема й миротворців?

— Оборонний бюджет на 2012 рік я б назвав бюджетом розвитку, й головним завданням, як я вже казав, є його ефективне використання. Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» передбачає виділення Міністерству оборони 16,4 млрд гривень, що становить 1,1% ВВП. При цьому більша частина цих коштів — 14,2 млрд гривень — запланована за загальним фондом.

На 2012 рік на розвиток озброєння й військової техніки оборонним бюджетом передбачено 2,343 млрд гривень — удвічі більше, ніж фактично було виділено на ці потреби 2011 року. Зокрема, 1,48 млрд гривень буде виділено за державним оборонним замовленням.

Значний обсяг коштів — 967 млн гривень — буде спрямований на відновлення боєздатності, модернізацію і закупівлю ОВТ. У тому числі, на модернізацію літаків МіГ-29, Су-25, Л-39, закупівлю танків «Буллат» і «Оплот», тренажерних комплексів, а також на виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

З метою ефективнішого управління фінансовим ресурсом і оптимізації бюджетних програм їхня кількість у 2012 році зменшена з 18 до 7.

Також більше коштів передбачено на підготовку Збройних Сил (726,4 млн гривень), будівництво житла для військовослужбовців (500 млн гривень). Тепер Міністерство оборони України спільно з Міністерством соціальної політики опрацьовує питання щодо збільшення посадових окладів військовослужбовців до рівня державних службовців.

Загалом порівняно з бюджетом 2011 року в оборонному бюджеті на 2012 рік фінансування військового відомства зросло більш ніж на 2 млрд гривень.

Також необхідно відзначити, що із цього року в два з половиною рази збільшена грошова винагорода українських миротворців — до рівня аналогічних виплат армій держав Центральної Європи.

Оборонне відомство України й надалі докладатиме зусиль, щоб ці позитивні тенденції збереглися.

— Як Ви як экс-глава «Укроборонпрому» оцінюєте експортний потенціал України щодо продажу озброєнь і військової техніки? Як продається українська зброя і хто нині є лідером щодо її придбання у світі?

— Україна сьогодні посідає гідні позиції на світовому ринку озброєння. Відповідно до оцінки фахівців Стокгольмського міжнародного інституту досліджень миру (SIPRI), починаючи з 1999 року й протягом десяти років, рейтинг експорту озброєння й військової техніки України стабільно втримувався в першій десятці. При цьому за методикою підрахунку кількісних показників експорту SIPRI не беруться до уваги поставки комплектуючих і запасних частин, послуги з ремонту й модернізації ОВТ. А на ринку надання послуг і поставок комплектуючих саме Ук-

раїна традиційно посідає одну з передових позицій.

Однак, якщо 2007 року Україна була на 7 місці, то, починаючи з 2008-го й протягом трьох наступних років, втратила свої позиції в рейтингу й за підсумками 2010 року перебуває на 13 місці. Це пов'язане як із недофінансуванням оборонної промисловості в 2005–2006 роках, так і з посиленням кон'юнктури у світовій економіці на тлі фінансово-економічної кризи.

2011 року нам вдалося не допустити падіння обсягів експорту продукції й стабілізувати ситуацію. Передусім, за рахунок створення й діяльності держконцерну «Укроборонпром». Підтвердженням того є фінансово-економічні показники держкомпанії «Укрспецекспорт» за 2011 рік. Обсяги експортно-імпорتنих операцій уперше перевищили 1 млрд доларів.

Торік поставки товарів і послуг військового й спеціального призначення здійснювалися в 62 країни світу. Основними нашими ринками залишаються країни Азії та Африки. Серед них — Індія, Алжир, Китай, Ірак. Важливими подіями минулого року стали укладені контракти на поставку бронетехніки в Ефіопію і Таїланд.

За попередніми розрахунками, у найближчі три-п'ять років обсяги замовлень «Укрспецекспорту» і його дочірніх підприємств становитимуть близько 5 млрд доларів.

Українська продукція ОПК сьогодні цікавить і потенційних імпортерів озброєння. Однак, без налагодження виробництва конкурентоспроможної вітчизняної продукції, збільшення фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт складно розраховувати на збереження позицій України на світовому ринку озброєнь і військової техніки.

Тому стратегічним завданням «Укроборонпрому», як наголосив Президент України Віктор Янукович, є відродження вітчизняного оборонно-промислового комплексу. І ми докладемо всіх зусиль, щоб через фінансове оздоровлення підприємств «Укроборонпрому», збільшення обсягу виготовлення конкурентоспроможної продукції й підвищення ефективності виробництва відродити національний ОПК.

**Президент України — Верховний Головнокомандувач
Збройних Сил України Віктор Янукович
здійснив кадрові зміни у керівництві Міністерства оборони
та Збройних Сил України**

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 124/2012

Про призначення О. Олійника
першим заступником Міністра оборони України

Призначити

ОЛІЙНИКА Олександра Миколайовича

першим заступником Міністра оборони України.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ

18 лютого 2012 року

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 125/2012

Про призначення Д. Пляцука
заступником Міністра оборони України

Призначити

ПЛЯЦУКА Дмитра Леонідовича

заступником Міністра оборони України.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ

18 лютого 2012 року

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 126/2012

Про призначення В. Можаровського
заступником Міністра оборони України —
керівником апарату

Призначити

МОЖАРОВСЬКОГО Володимира Миколайовича

заступником Міністра оборони України —

керівником апарату.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ

18 лютого 2012 року

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 128/2012

Про призначення В. Замани
начальником Генерального штабу —
Головнокомандувачем Збройних Сил України

Призначити генерал-лейтенанта

ЗАМАНУ Володимира Михайловича

начальником Генерального штабу —

Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ

18 лютого 2012 року

АКТУАЛЬНО8

Пріоритети державної політики
у воєнній безпеці

Григорій СИТНИК

ВИПРОБУВАННЯ СТИХІЄЮ12

«Зі снігового полону
нас звільнили військові»

Олександра ЛАЩЕНКО

МУЖНІСТЬ14

«Льодовий» побратим Володимира

Анатолій СМЕТАНІН

КРІЗЬ ДЕСЯТИЛІТТЯ16

Близька серцю далека авіація

Юрій ЛАВРОВ

АРМІЯ В ОБЛИЧЧЯХ22

Сильний бік слабкої статі

Михайло ГРИНЕВИЧ

ВИБІР28

Амазонки сучасного світу

Лейтенант Д. Ч.

НА ВЕРШИНІ ОЛІМПУ30

Армійська «русалка»:
чарівна та непереможна

Руслан ТКАЧУК

ІСТОРІЯ У ПОСТАТЯХ36

Підводники

Леонід ПОРИЦЬКИЙ

ГРОМАДЯНСЬКА ЗРІЛІСТЬ42

Дитячий привіт військовим морякам

Дмитро ГОРБУНОВ

АРМІЙСЬКІ ТАЛАНТИ44

Їм рукоплескала Європа!

Сергій ДЗЮБА

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор

Володимир ЯРЦЕВ

viysko2003@ukr.net

Заступник головного редактора

Андрій ЧЕРНЯК

Відповідальний секретар

Володимир КОСЕНКО

Начальник відділу оборонної
політики та життєдіяльності військ
В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальник відділу міжнародного
військового співробітництва

Руслан ТКАЧУК

Начальник відділу ілюстрацій,
технічного оформлення та реклами
Василь ПОТАПЧУК

Дизайн та верстка

Андрій ПОГОРЄЛОВ

Літературні редактори

Лілія ВЛАСЮК

Олена ПОЛЯНСЬКА

Засновник:

Міністерство оборони України

Адреса редакції:

вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72

Телефони редакції:

(044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02

E-mail: viysko2003@ukr.net;

Електронна версія журналу:

www.vu.mil.gov.ua

© «Військо України», 2012

Підписано до друку: 19.03.2012 р.

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити в усіх
поштових відділеннях зв'язку

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Рік заснування часопису — 1994

Друк: ТОВ «Поліграф-Експрес»

Телефон з питань розміщення

реклами: (044) 483-08-39

На обкладинці: Олена Кольчак, старший
солдат 79-ї Миколаївської окремої
аеромобільної бригади, переможниця
всесвітнього конкурсу «Міс «Десант» —
2011». Фото Вадима КОВАЛЬОВА

Редакція не несе відповідальності за зміст
повідомлень інформантів і може дру-
кувати статті, не поділяючи поглядів авто-
ра. Відповідальність за достовірність
фактів, власних імен та інших відомостей
несуть автори публікацій. Роботи (фото-
знімки, статті, малюнки, тексти та інші ма-
теріали), які прийшли на адресу редакції,
не рецензуються і не повертаються. Пе-
редрук матеріалів чи будь-яке інше їх ви-
користання можливо лише з письмового
дозволу редакції. При використанні мате-
ріалів посилання на журнал «Військо Ук-
раїни» обов'язкове. За зміст реклами від-
повідальність несе рекламодавець.

«Літаки будуть літати, а кораблі виходитимуть у море!»

Перше знайомство Міністра оборони України Дмитра Саламатіна з військами відбулося у Севастопольському гарнізоні

Цей гарнізон, як ніякий інший, відображає всі проблеми, які існують сьогодні в українській армії. Тут дислокується чимало частин і підрозділів Військово-морських та Повітряних сил, академія ВМС, кілька військових ремонтних підприємств. Крім того, у Севастополі розташований Чорноморський флот Росії. І саме тут найбільш гостро відчувається різниця щодо рівня забезпечення і вирішення соціальних проблем військовослужбовців двох армій. На жаль, українське військо виглядає набагато проблемнішим. Особливо після недавнього підвищення грошового утримання більш ніж вдвічі у наших сусідів. Тому ситуацію у нашому війську необхідно кардинально змінити.

Міністр оборони наголосив, що Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України поставив перед військовим відомством чітке завдання — у найкоротші терміни розробити нову Концепцію реформування і розвитку Збройних Сил України. Одним із важливих її аспектів буде вирішення соціальних проблем військових. Бо головне наше надбання — не «залізо», а люди.

Сьогодні у морській столиці України понад 2,5 тисячі безквартирних військовослужбовців. Винаймати житло біля моря під час курортного сезону не по кишені контрактнику, який отримує до 2 тисяч гривень на місяць. Багато матросів і офіцерів мешкають просто на кораблях.

— Ми проведемо ревізію усього, що є у Збройних Силах, побачимо, в яких умовах живуть і служать військові. Чим детальніше ми вивчаємо існуючі проблеми, тим кричущішими вони виявляються, — зазначив Дмитро Саламатін. — Питання не в тому, що грошей виділяється мало, а

в тому, наскільки раціонально вони витрачаються. Ми зробимо все, щоб практичні позитивні результати люди змогли побачити у найближчому майбутньому.

Стосовно модернізації, технічного переоснащення національного війська, а також розвитку Державного концерну «Укроборонпром». Міністерство оборони сьогодні тісно співпрацює із цією установою, що дає змогу оперативно виконувати завдання з ремонту і модернізації озброєння та військової техніки. Оборонне відомство вже погасило заборгованість перед Державним підприємством «Завод імені Малишева», яка сягала 70 мільйонів гривень.

— Такої плідної роботи ще не було ніколи, а результати ви побачите вже в цьому році. Літаки будуть літати, а кораблі виходитимуть у море! — зазначив Дмитро Саламатін.

Так, в українському війську ще існує чимало невирішених проблем. Але вони, запевнив керівник оборонного відомства, будуть розв'язані найближчим часом.

Міністр оборони України Дмитро Саламатін, начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України генерал-лейтенант Володимир Замана та керівники структурних підрозділів Міністерства оборони перевірили рівень організації несення бойового чергування особовим складом Севастопольської бригади тактичної авіації — з метою практичної демонстрації дій з захоплення умовного повітряного противника по тривозі привели у бойову готовність чергові сили. А також спостерігали за діями підводників під час відпрацювання корабельних навчально-бойових завдань.

Олексій ХРАМОВ

«СИМФОНІЯ» БОЮ

Пріоритети державної політики у воєнній безпеці

Воєнна сила продовжує залишатися визначальним елементом спроможності будь-якої країни відстоювати свої життєво важливі національні інтереси, а її воєнна безпека — інтегральним результатом діяльності вищого політичного керівництва щодо розв'язання проблеми забезпечення збройного захисту вказаних інтересів.

Як правило, під загрозами воєнній безпеці розуміють наявні й потенційно можливі події, процеси та інші чинники, що створюють небезпеку реалізації життєво важливим національним інтересам у воєнній сфері. Водночас, сьогодні серед фахівців щодо питання стосовно переліку та характеру загроз воєнній безпеці України існують різні думки. Досить популярна така думка, що внутрішні загрози національній безпеці є визначальними перед зовнішніми, а якщо й є зовнішні загрози, то вони головним чином не воєнного характеру (енергетичного, інформаційного тощо). Інші вважають, що загрози воєнній безпеці існують, але вони незначні, що ймовірність глобальної війни, як і військового конфлікту, за участю України, зведена до нуля. Тому постійно підкреслюється теза, що у середньостроковій перспективі воєнна агресія проти України неможлива, а отже, знову ж таки, основні загрози національній безпеці мають переважно внутрішнє походження.

Є й такі фахівці, які взагалі пропонують ігнорувати зовнішні загрози (чи то із Заходу чи то зі Сходу) і радісно вітають повідомлення про оголошення майже кожної країни стратегічним партнером України (стратегічні партнери на те й партнери, що не воюють один із одним).

Зрозуміло, що такі експерти досить спокійно ставляться до того, що сьогодні має місце хронічне недофінансування національних Збройних Сил та легковажне ставлення до проблеми їх оснащення

сучасним озброєнням і бойовою технікою впродовж усіх років незалежності. Вони ігнорують той факт, що фінансування аналогічних потреб у сусідніх країнах (у тому числі у стратегічних партнерів!) перевищує наші витрати на переозброєння збройних сил у разі. Їм байдуже, що до цього часу в Україні, незважаючи на вимоги Президента України, відсутня нова Воєнна доктрина. Дійсно, а для чого нам переозброювати Збройні Сили, розробляти керівні документи з питань забезпечення обороноздатності держави? На нас все одно ніхто не збирається нападати, а бюджетних коштів завжди не вистачає...

Насправді ж, розв'язуючи комплексну проблему забезпечення національної безпеки, необхідно мати на увазі, що загрози, ймовірність реалізації яких незначна, у разі їх ігнорування, як правило, можуть мати катастрофічні, тобто непоправні наслідки для безпеки держави. Саме ця особливість характерна для загроз воєнній безпеці. Так, ймовірність війни, а тим більше ядерної, у порівнянні з ймовірністю паводка чи спадом національного ВВП на порядки нижча, але наслідки...

Окрім того, структура, спрямованість, динаміка загроз воєнній безпеці для кожної країни визначається чималою кількістю чинників, на які не розповсюджується юрисдикція держави. Тому державі, як правило, легше протидіяти загрозі внутрішнього характеру, ніж зовнішнього. Важливим є й те, що створення інструментів щодо виявлення, прогнозування і нейтра-

лізації зовнішніх загроз (розвідка, збройні сили, стратегічні резерви тощо) потребує значно більшого часу, ніж час трансформації потенційної загрози у реальну, тобто у практичні дії агресора.

З огляду на сказане, принципово важливим є постійний моніторинг структури, спрямованості та динаміки загроз воєнній безпеці, а також повсякчасна підтримка у належному стані сил і засобів сектора безпеки, адекватних вказаним загрозам.

На жаль, є підстави погодитися з тими, на чію думку загроза вибуху глобального воєнного конфлікту в останнє десятиріччя невпинно зростає. Існують твердження — фундамент реальної глобальної воєнної загрози близький до завершальної стадії формування.

У даному випадку йдеться про незворотні тектонічні геополітичні та геоекономічні зсуви у сучасному світі. Вони невідворотно порушують стратегічний баланс сил, який склався після розпаду СРСР. Глобальній ролі США, яка спостерігалась впродовж останніх десятиріч, кинуто виклик з боку Китаю, Росії, Індії, Бразилії і... навіть деяких країн Африканського континенту. Невизначеність на міжнародній арені, загострення стосунків між глобальними гравцями, відкритий хаос, домінування моделей національної безпеки, заснованих на гібридах авторитаризму, націоналізму та релігії, на думку деяких фахівців, зокрема, З. Бжезінського, стануть наслідком занадто швидкого падіння глобальної потуги США.

В останні десятиріччя практично всі країни, у тому числі наші сусіди, вкладають величезні кошти в переозброєння національних збройних сил

Передусім очевидною є реальна загроза стрімкого розпаду трансатлантичної фінансової системи. Головна зброя США — долар, стає все менш ефективною. В останнє десятиріччя США брали участь у кількох серйозних військових конфліктах, що призвело до значних людських і фінансових втрат. Починаючи з 2009 року, державний борг США становить понад \$15 трильйонів. Незважаючи на це, президент США Б. Обама нещодавно, викладаючи тези нової військової стратегії під назвою «Зміцнення глобального лідерства США: пріоритети оборони у XXI столітті» заявив, що «світ повинен знати: США не мають наміру втрачати свої переваги». При цьому серед стратегічних противників він виділив Іран і Китай. Зауважимо, останній є основним кредитором США.

У світовій економіці одна криза змінює іншу. При цьому центр економічної сили невпинно переміщується із Заходу на Схід і Південний Схід, а політика мультикультураності в ЄС зазнала краху. Невблаганно насувається залежність економіки провідних країн Європи від російського природного газу. Вона стане просто тотальною після закриття у низці країн, зокрема у Німеччині, атомних електростанцій.

Серед старих і нових країн-членів НАТО є досить різні думки щодо набраних США темпів розгортання елементів європейської ПРО. Загроза фіаско євро не подолана. Певною мірою можна вести

мову про встановлення у Європі банківської диктатури. Уряди, які відмовилися знизити рівень життя своїм громадянам за рахунок скорочення витрат на охорону здоров'я, соціальні програми тощо, були усунуті (Ірландія, Португалія, Греція, Італія, Іспанія). Вибірні представники замінені технократами, які були співробітниками відомих інвестиційних банків.

Як і прогнозували аналітики, в останнє десятиріччя значно загострилася боротьба за енергетичні ресурси та можливість здійснювати стратегічний контроль за маршрутами їх транспортування. Потребу в них все більше відчують економіки країн, що швидко розвиваються. Це вже породило війну проти Іраку, спровокувало громадянську війну в Лівії, тримає в напруженні інші багаті нафтою та природним газом країни. Стрімко зростає ймовірність військового конфлікту проти Ірану та його союзника Сирії, а там рукою подати і до визначеного США (див. вище) стратегічного противника Китаю, а також Пакистану, який за певних підстав було б доцільним спрямувати проти Індії. Звичайно, кінцевим і омріяним маршрутом є Москва, бо Російська Федерація сьогодні поки що єдина країна, яка

може протистояти глобальній військовій могутності США. Вона це чудово розуміє, тому здійснює адекватні заходи щодо розгортання США ПРО в Європі, активізувала (вперше за 20 років) свою присутність у Перській затоці, здійснює активні кроки щодо переозброєння армії та флоту, більш жорсткіше вибудовує свою політику стосовно субординації країн пострадянського простору, в тому числі й України.

Набирає сили гонка озброєнь. При цьому деякі країни на офіційному рівні відверто заявляють про можливість використання наявної у них ядерної зброї навіть проти країн, які нею не володіють, про вихід із міжнародних домовленостей у сфері обмеження і скорочення озброєнь. Останнім часом звичною стала воєнна риторика на адресу один одного з боку Росії та США. Як вже зазначалося, дії США та їхніх союзників щодо розгортання елементів європейської ПРО (до речі, фактично на кордонах з Україною!) отримують оперативну та адекватну відповідь з боку Російської Федерації.

В останні десятиріччя практично всі країни, у тому числі наші сусіди, вкладають величезні кошти в переозброєння національних

Загрози воєнній безпеці можуть швидко змінювати географічний напрям, рівень, об'єкти, на які вони направлені

збройних сил. Майже кожен рік ми стаємо свідками спалаху воєнних конфліктів, які, незважаючи на ті чи інші офіційні причини (боротьба з тероризмом, захист прав та свобод людини тощо), так чи інакше пов'язані з контролем за джерелами енергоресурсів та маршрутами їх транспортування, а також контролем за геополітичним простором. Загострюється проблема неконтрольованого розповсюдження зброї масового ураження та засобів її доставки.

У 2011 році хрестоматійним став сценарій, коли у тій чи іншій країні виникає комплексна ситуація воєнної загрози, за якої внутрішня нестабільність в державі активно підтримується зовнішніми силами.

Це тільки деякі зі складових світового фундаменту глобальної воєнної загрози, який з кожним роком не розбирається, а навпаки — нарощується. Відтак зростає загроза воєнній безпеці й нашій країні. У кінцевому підсумку чинниками, які сьогодні в сукупності генерують зростання загрози воєнній безпеці України, є:

- прагнення деяких держав (коаліцій держав) до встановлення свого домінування в окремих регіонах за рахунок воєнно-політичного чи економічного тиску,

їх прихильність до розв'язання конфліктних ситуацій силовими методами, зокрема, й до застосування воєнної сили, як головного засобу вирішення наявних суперечностей;

- можливість підриву стратегічної стабільності в результаті порушення режиму нерозповсюдження ядерної зброї, міжнародних домовленостей у сфері обмеження і скорочення озброєнь, якісного і кількісного нарощування найсучаснішого озброєння іншими державами, у тому числі модернізація арсеналів ядерної зброї;
- нарощування угруповань військ та озброєнь держав (коаліцій держав) поблизу кордонів України, створення нових, розширення і модернізація існуючих військових баз і об'єктів, у кількості, що значно перевищують їхні оборонні потреби;
- послаблення законодавчих обмежень щодо застосування воєнної сили за межами національної території, зокрема й використання ядерної зброї;
- критичне зниження обороноздатності України, яке може бути використане для тиску на неї на користь інших держав.

Таким чином потенціал загроз підриву міжнародної безпеки, а від-

так і загроз воєнній безпеці України, має тенденцію до зростання. За відсутності достатньо ефективних міжнародних механізмів їх локалізації та нейтралізації, вони набули тривалого та комплексного характеру. Окрім того, ймовірність виникнення збройного протистояння стала більш залежною від загроз міжнародній безпеці в інших сферах життєдіяльності світової спільноти. Тому загрози воєнній безпеці можуть швидко змінювати географічний напрям, рівень, об'єкти, на які вони направлені. Причини ж можуть бути досить різні: від зниження рівня оборонного потенціалу в тій чи іншій країні та активізації релігійного екстремізму до порушення глобальної стабільності внаслідок намагання США за будь-яку ціну зберегти роль глобального лідера або ж втрати ними цієї ролі в короткий термін часу, що неминуче призведе до жорсткої боротьби за глобальне лідерство в тому чи іншому регіоні.

Саме тому загрози воєнній безпеці України динамічно зростають й не варто себе заспокоювати тим, що у середньостроковій перспективі широкомасштабна воєнна агресія проти України не прогнозується. Для забезпечення воєнної безпеки Україна повинна передусім демонструвати власну обороноздатність, готовність і рішучість до відбиття агресії, здатність заподіяти потенційному агресорові неприйнятної для нього шкоди,

що в кінцевому підсумку зумовлює об'єктивну необхідність невідкладного зміцнення бойової готовності та боездатності Збройних Сил України.

Загальновідома офіційна позиція України, згідно з якою вона вважатиме своїм військовим противником будь-яку державу, чий практичний дії матимуть ознаки загрози застосування військової сили проти неї. Але такий підхід визначення ймовірного ворога безнадійно застарів. Жодна країна на офіційному рівні не оголошує своїм військовим противником іншу країну, навіть США. Тому головною метою забезпечення військової безпеки має стати досягнення рівня обороноздатності держави, який буде достатнім для стримування інших держав від застосування військової сили проти України, а в разі виникнення військового конфлікту — достатнього для оперативного переходу держави з мирного на військовий стан, відсічі збройної агресії, локалізації (нейтралізації) збройного конфлікту, належної організації територіальної оборони і цивільного захисту України. З огляду на це, першочерговими пріоритетами державної політики щодо забезпечення військової безпеки України на довгострокову перспективу мають стати:

- постійне уточнення концептуальних та правових засад військової політики, зокрема, Військової доктрини;
- своєчасне виявлення, попередження, оцінка та прогнозування загроз у військовій сфері у контексті створення ефективної системи стратегічного планування підготовки держави до відсічі збройної агресії, локалізації (нейтралізації) збройного конфлікту, територіальної оборони і цивільного захисту населення, як складової загальнодержавної системи стратегічного планування у сфері національної безпеки;
- структурно-функціональне вдосконалення елементів системи політичного керівництва сектором безпеки, зокрема, тих, що відповідають за опрацювання пропозицій щодо уточнення ролі та функцій Збройних Сил України, інших військових структур, за координацію і контроль заходів щодо реформування у військовій сфері;

Головною метою забезпечення військової безпеки має стати досягнення рівня обороноздатності держави

- забезпечення відповідності завдань та кількісно-якісних параметрів Збройних Сил України, інших військових формувань, на які покладаються завдання щодо збройного захисту національних інтересів, напруженості та характеру розвитку військово-політичної обстановки у контексті загрози застосування військової сили;
- формування, з урахуванням характерних рис сучасних військових конфліктів, необхідних обсягів недоторканих та мобілізаційних запасів, які потрібні для забезпечення діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань та функціонування економіки в особливий період;
- підтримання на належному рівні боездатності, мобілізаційної, бойової готовності Збройних Сил України, що передбачає передусім їх оснащення сучасними системами озброєння, військової і спеціальної техніки, вдосконалення систем їх експлуатації та ремонту на основі впровадження новітніх технологій в національному оборонно-промисловому комплексі та належного фінансування вказаних заходів;
- адаптація міжнародних договорів (угод), укладених з питань обмеження чисельності збройних сил і звичайних озброєнь у Європі в

контексті більш повного врахування сучасних реалій трансформації геополітичного простору та реалізації життєво важливих національних інтересів України.

Серед пріоритетів державної політики щодо забезпечення військової безпеки чільне місце посідає і планування та виконання комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливих зовнішніх умов для безпеки держави. Актуальність їхнього успішного виконання для України після проголошення нею на законодавчому рівні позаблокового статусу значно зростає.

Особливого значення набуває активізація участі України у формуванні системи глобальних та регіональних військово-політичних стосунків, пов'язаних із забезпеченням військової безпеки, завершення правового оформлення державного кордону України та розвиток добросусідських відносин з іншими країнами, як ключових умов забезпечення національної та регіональної безпеки.

Григорій СИТНИК,
завідувач кафедри національної безпеки
Національної академії державного
управління при Президенті України,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений діяч
науки і техніки України

«Зі снігового полону нас звільнили військові»

Цьогорічна зима в Україні видалась не простою. Вона запам'ятається не лише тривалим теплом, а й несподівано аномальними морозами та снігопадами. Й хоча надворі вже весна, жителі багатьох регіонів України із вдячністю згадуватимуть вчасну допомогу військовослужбовців Збройних Сил України.

Від самого початку для своєчасного та адекватного реагування на ситуацію, пов'язану зі зниженням температури повітря, у Міністерстві оборони України працював оперативний штаб. Його розгорнули на базі Головного командного центру Збройних Сил України. Завданням штабу стало запобігання загибелі й каліцтву людей, аварій у інфраструктурах оборонного відомства, а також своєчасне надання допомоги цивільному населенню. Одразу ж було налагоджено взаємодію з іншими міністерствами та відомствами щодо оперативного реагування.

У Феодосії 50 вихованців республіканського дитячого будинку віком від 5 до 18 років через замерзлий водогін залишилися без води. Їм в сиротинець доставляли відрами з будівлі управління місцевого водоканалу. А помити дітей допомогли у Гвардійській Севастопольсько-Феодосійській зенітній ракетній частині Повітряних Сил ЗС України, де командиром полковник Віталій Павлюченко. Директор дитячого закладу Тамара Колеснікова щиро дякує військовослужбовцям полку:

— Ми знайшли порозуміння та допомогу у військових. Вони не байдужі до проблем сиріт. Дітям не тільки надали можливість митися в лазні, але й прийняли їхню білизну для прання.

Зенітна ракетна частина надавала посильну допомогу і безхатченкам. У двох військових наметах, в обладнаних пунктах обігріву, зігрілися, отримали гарячу їжу, чай та медикаменти понад 100 безхатченків.

У Кам'янці-Подільському військовослужбовці чергової групи, створеної для оперативного реагування, розчистили понад 170 кілометрів снігових заметів. Щоденно на вулицях міста працювала військова техніка. Підтримувався цілодобовий зв'язок з підрозділами МНС, дорожньо-транспортною службою міста та оперативною групою при міській раді Кам'янця-Подільського. П'ять діб працювали військовослужбовці групи. Від снігових заметів розчистили не лише центральні вулиці міста, а й маленькі провулки.

В Одесі у штабі Південного оперативного командування підтримувалась взаємодія з представниками місцевих органів державної

влади, підрозділами МНС і МВС України та військовими частинами всіх видів Збройних Сил, що дислокуються у зоні відповідальності. Військовослужбовці 12-ї окремої механізованої бригади звільняли від снігу трасу на ділянці «Одеса – Рені» та дорогу місцевого значення «Болград — Нові Трояни». У Військово-медичному клінічному центрі Південного регіону також своєчасно відреагували на ситуацію, пов'язану зі зниженням температури повітря. Оперативна робоча група медичного закладу надавала допомогу постраждалим громадянам.

У Харкові та області військовослужбовці Збройних Сил України запобігали обмороженню людей. За допомогою військовослужбовців частин, що дислокуються в Чугуївському гарнізоні, було обладнано чотири пункти обігріву. 92-а окрема механізована бригада виділила в розпорядження фахівців Міністерства з надзвичайних ситуацій три польові кухні, а також частково забезпечила харчовими продуктами. 203-я навчально-авіаційна бригада військовим транспортом доставила до місць обігріву людей чотири своїх намети, розраховані на розміщення 25-ти та 50-ти осіб. І якщо б потреба в доукомплектуванні наявних пунктів обігріву чи розгортанні нових збільшилась, необхідна допомога прибула б вчасно.

У Криму військовослужбовці Військово-Морських Сил Збройних Сил України допомагали лю-

дям і техніці у снігових заторах в особливо складних випадках. Так, на трасі Сімферополь — Красно-перекопськ та ділянці між населеними пунктами Гвардійське і Тракторове військовослужбовці зі снігової пастки витягли близько 200 автомобілів. А на автошляху Сімферополь — Армянськ визволили 53 вантажних і легкових автомобілі та автобуси.

Рятували людей підрозділи військ берегової оборони і частин оперативного забезпечення ВМС ЗС України. Флотські «КраЗи» пробивали дорогу та разом із бронетранспортерами буксировали машини. 4 заправники доставляли пальне власникам автомобілів. Адже люди всю ніч не залишали свої транспортні засоби та обігрівалися завдяки увімкненим двигунам. Окремо 7 одиниць військової техніки підвищеної прохідності доправляли ремонтні бригади «Крименерго» до місць пошкодження електромереж.

У Дніпропетровську та області військовослужбовці 93-ї окремої механізованої бригади 6-го армійського корпусу Сухопутних військ Збройних Сил України обладнали пункти обігріву в селищах Черкаське та Меліоративне. А воїни-десантники 25-ї окремої повітрянодесантної бригади встановили пункт обігріву в смт Гвардійське.

Голова селищної ради Павло Ніколютін та мешканці Черкаського вдячні військовим. Адже завдяки своєчасній допомозі випадків обмороження людей не зафіксовано, та й і в комунальній сфері проблем не виникло.

У Кременчуці на прохання міської адміністрації воїни-артилеристи 107-го реактивно-артилерійського полку 6-го армійського корпусу розгорнули в місті два пункти обігріву — біля центрального ринку та залізничного вокзалу.

Іще одна цікава історія трапилася у Криму. Воїни військ берегової оборони Військово-Морських Сил ЗС України прийшли на допомогу водію та пасажирам автобуса, що потрапив у сніговий полон в районі селища Орджонікідзе. Рятувальники до нього дістатись не могли, адже висота заметів подекуди сягала метра. Після опівночі інформація про це надійшла до заступника командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України з бере-

гової оборони — начальника військ берегової оборони. Оцінивши ситуацію, полковник Ігор Воронченко віддав розпорядження терміново відправити на місце події евакуаційний підрозділ.

Виконувати завдання на броньованій ремонтно-евакуаційній машині (БРЕМ-2) виїхали старший прапорщик Сергій Пашковський, командир евакуаційного відділення сержант служби за контрактом Леонід Ткалич і механік-водій старший матрос служби за контрактом Павло Бартушак. Коли військовослужбовці прибули на місце, там уже перебували представники МНС і ДАІ. Вони намагалися визволити мікроавтобус із водієм. Однак складні погодні умови та замети вантажний автомобіль здолати не міг. 300 метрів відділяли рятувальників від потерпілого. Екіпаж БРЕМ-2 витягнув мікроавтобус. Також на прохання місцевої влади військовослужбовці розчистили близько 4 км автошляху. Пощастило тоді й представнику ДАІ. Він разом з екіпажем у броньованій машині «проінспектував» іще декілька складних кілометрів шляху. «Дякуємо, що зі снігового полону нас звільнили військові» — пізніше скаже водій автобуса Василь.

В Дубно на Рівненщині військовослужбовці 107-го центру дорожнього забезпечення Центрального управління інженерних військ Головного управління оперативного забезпечення Збройних сил України розчистили не лише вулиці міста, але й дороги районного значення. Тож і продукти харчування

до магазинів потрапляти за графіком, і карети швидкої допомоги прибували за викликом вчасно.

Під час морозів військові дорожники розчистили близько 160 кілометрів снігових заметів у містах Рівненської області та в Новограді-Волинському. Завдяки злагодженим діям військовиків звільнено зі снігового замету рейсовий автобус Дубно — Іваниніччі. Відкрили воїни шлях і для шкільного автобуса Семидубської сільської ради.

Також для розчищення від снігу автошляхів, доріг і вулиць залучалися військовослужбовці та техніка в інших містах України. Це, зокрема, Болград, Дубно, Бар, Шпичинці, Старокостянтинів, Феодосія, Самбір, Кременчук, Харків, Чугуїв. Також допомога прийшла у смт Гвардійське, Черкаське та Меліоративне, у селища Геніївка, Нижній Бишкін, Черкаський Бишкін та Суха Гомільша.

З метою своєчасного реагування на ситуацію, пов'язану з пониженням температури повітря, недопущення наслідків, які можуть призвести до травмування та загибелі громадян, Збройні Сили України підготували 95 наметових пунктів обігріву з необхідними матеріально-технічними засобами.

За соціальними дослідженнями армія заслужено посідає перше місце серед інших державних інституцій. Найголовніше пояснення цьому, безперечно, постійна готовність прийти на допомогу своєму народові — і в дощ, і в сніг, і в буревій.

Олександра ЛАЩЕНКО

«ЛЬОДОВИЙ» ПОБРАТИМ ВОЛОДИМИРА

Їх розділяють 10 років у віці, але на довгі роки, — якщо не назавжди, — з'єднали 30 метрів ще замерзлого на необхідну товщину льоду Азовського моря, котрі вони подолали у січневу холоднечу, прагнучи якомога швидше визволитися з холодного морського полону...

Солдат військової служби за контрактом Роман Бондаренко на залізничному вокзалі Маріуполя купував квиток для знайомого — ветерана військової служби. У касі пощастило і з необхідним вагоном, а головне — було місце на нижню полицю: от зрадіє людина похилого віку... Поклавши квиток і гроші у бокову кишеню куртки — важлива деталь! — Бондаренко вийшов з вокзалу, розташованого неподалік узбережжя Азовського моря, і вирішив прогулятися набережною.

Він із дружиною та 4-річною донечкою мешкають у селищі Мангуш, за 10 км від Маріуполя і моря.

Тому й захотілося солдату вдихнути морського повітря, адже час дозволяв. Роман попрямував до хвилеріза, з якого краще видно широчінь і велич Азова.

Годиною раніше сюди ж на зимову риболовлю прийшов 22-річний Володимир Козиренко: юнаку подобалося це місце. Трапилося все, коли він вкотре змінював наживку.

— Я розмахнувся, тіло подалося вперед, правою ногою вперся у бортик хвилеріза, як раптом відчув порив вітру, а за мить опинився у полоні криги, — розповідає Володимир. — Одразу нічого не зрозумів. Інстинктивно почав гребти крізь льодову кашу до берега, а вже

потім кричав про допомогу. Руки не слухалися, голос хрипнув. А в голові одне — хутчіш добратися до берега.

— Я й запальнички не встиг дістати, як побачив хлопця, який копирсався неподалік хвилеріза, — вступив у бесіду Роман. — Машинально переклав «мобілку» у бокову кишеню і кинувся на допомогу в крижану воду. Глибина по пояс. Швидко дістався до хлопця, перевернув його горілиць і потягнув до берега. Несподіванка, страх і холодна вода виснажили Володимира. Він вже двічі побував під водою і навіть не кричав, а хрипів. Мені потім радили, що спочатку належало викликати «швидку», рятувальників... Але дзвонити було ніколи, та й «мобілка» промокла і перестала працювати. Витяг Володю на берег. Віддихались і зрозумів, що потрібна бігти до дороги, яка огинає берег... Побігли...

І ось вже дорога... На щастя — машина. Водій, побачивши двох задубілих хлопців, як не дивно — зупинився. А коли почув, що трапилося, погодився відвезти їх до помешкання Володимира.

Із листа Євгена Миколайовича Щуренка, дядька врятованого, до Міністерства оборони України: «...Привезя додому мого племянника, Роман проявил в общении со мной поразительную бескорыстность. Наотрез отказался от какого-либо вознаграждения. Я еле смог уговорить его остаться у нас, чтобы он смог высушить свою одежду. Лишь после многочисленных вопросов военнослужащий все-таки рассказал о себе, где служит...»

У понеділок солдат військової служби за контрактом, старший планшетист вузла зв'язку радіотехнічного батальйону Роман Бондаренко був у строю підрозділу на плацу. Потім зайняв місце за планшетом на КП і все пішло, як завжди на чергуванні. І ніхто б так і не дізнався про пригоду на морі (Роман нікому про це не доповів), якби не лист Євгена Щуренка. До речі, були у листі й такі рядки: «...Пишет Вам человек, семью которого горе постигло не единожды. В мои годы я пережил уже столько похорон своих родных и близких, что трудно сосчитать. Проще сказать так: в настоящий момент я проживаю со своим стариком отцом и племян-

**Командир батальйону майор
Анатолій Булава:**

— У вересні, мабуть, відправимо на виїзні курси, пройти сержантську підготовку. Він — планшестист, мені здається, за призначенням. Прослужив у нас лише півроку, але показав високий рівень знань та навичок. Добре розвинутий фізично, є прикладом для інших у ставленні до військових традицій. Сподіваюсь, рік командира-лідера та фізичної підготовки і спорту стане для нього вдалим і армія поповниться ще одним справжнім сержантом.

**«Я розмахнувся, тіло подалося вперед,
правою ногою вперся у бортік хвилеріза,
як раптом відчув порив вітру,
а за мить опинився у полоні криги...»**

ником Козыренко Владимиром. Он с десятилетнего возраста остался сиротой. И 21.01.2012 года я чуть не потерял Володю...»

Коли з фотокореспондентом і хлопцями прийшли на місце пригоди, Володимир промовив: «Аж мурашки по тілу пробігли!». А Роман доповнив: «Ще юнаком я займався дзюдо та гирями. Тому звук розраховувати лише на себе. Навіть подзвонивши на «швидку», я однак устрибнув би у море».

А що думають про солдата-контрактника командири та товариші по службі?

**Виконувач обов'язків начальника
вузла зв'язку старший
лейтенант Сергій Овчарук:**

— Відзначу таку його особистісну рису, як вміння знайти раціональне вирішення проблеми. Роман завжди прагне додати щось своє, особисте у виконання дорученої справи. Ось нещодавній приклад. Треба було терміново на одному з приладів сигналізації обладнати захисний екран. Я йому чітко окреслив, що для цього потрібно зробити. Він виконав усе якісно та надійно. Рядовий Бондаренко виявляє власну ініціативу і це — приклад для товаришів.

**Рядовий Володимир Сніга,
радіомеханік:**

— Мені дуже імпонує в Романі стрімкість у діях. Він вміє правильно розподілити відведений час і обсяг роботи. Мабуть, тому йому все і вдається. До нього можна звернутись за порадою не тільки, коли мова йде про службові справи, але й щодо життєвих питань. Завжди вислухає і порадить. Стосунки у Романа зі всіма дружні.

Спілкуючись з рядовим Бондаренком, спало на думку, напевне, ось він — солдат сьогодення. Врівноваженість, вдумливість, почуття обов'язку. Є в ньому і та, заповітна, як на мене, але, на жаль, не завжди характерна для нашого часу «людська жилка». Чи не вона штовхнула Романа у льодяну воду рятувати людину? Перекоаний, якби Роман Бондаренко знову опинився у подібній ситуації, він повів би себе так само. Бо добре розуміє: не має на світі дорожчого за людське життя.

А Володимир Козиренко, без сумніву, до кінця життя буде вдячний солдату-контрактику Роману Бондаренку за порятунок. Мені він повідав, що тепер сприймає військовослужбовців по-особливому, із захопленням.

Анатолій СМЕТАНІН,
фото Миколи КОЛЯДИ.
Маріуполь — Київ

БЛИЗЬКА СЕРЦЮ

ДАЛЕКА АВІАЦІЯ

Так сталося, що в смутні часи розколу, який зіштовхував між собою не лише країни та народи, а іноді й родичів у сім'ях, коли в економіці і фінансовій системі тривав безлад, а в прикордонних сусідніх країнах гримів «град» локальних конфліктів, у нас в Україні знайшлися військові, які фактично відвоювали право українців вільно жити на своїй землі. Це були авіатори — «стратегі» — пілоти і техніки носіїв крилатих ракет далекої стратегічної авіації, а очолили їх два офіцери — майбутній перший командувач стратегічної авіації незалежної України генерал-майор авіації Михайло Башкіров та його безпосередній заступник з авіаційно-інженерної служби полковник Григорій Потапчук. Саме вони спільно та одночасно ухвалили доленосне рішення: першими пішли на свідомий ризик, взяли на себе відповідальність і зробили все необхідне для того, щоб наша країна отримала право мати свої стратегічні бомбардувальники. Нині вони відставні військові пенсіонери, а колись, покликані армійською долею, пройшли разом вогонь і воду. Вони ніколи не втрачають можливості зустрітися і пригадати події, які відбувалися навколо ядерних ракетноносіїв 20 років тому.

— Тоді мало хто з українських політиків переймався проблемою, що саме на практиці робити з ядерною зброєю, флотом, стратегічною авіацією, — почав свою розповідь Михайло Михайлович Башкіров. — У січні 92-го керівництво нашої держави на всеармійській нараді заявило, що всі військові формування і військове майно, які перебувають на території України, є українськими. Мова здебільшого йшла про сухопутні війська, склади з озброєнням. А я відстоював озброєних повітряних ракетноносіїв «стратегів». Спочатку свою дивізію, на озброєнні якої були славетні бомбардувальники Ту-95, а потім і за сусідів заступився, у розпорядженні яких була справжня гордість нації — Ту-160.

В нашій дивізії тоді розміщувались два комплекти ядерного озброєння. На той час нам по чотири місяці не видавали грошового забезпечення. Нічим було розраховуватися за електроенергію та газ. Додайте до цього вкрай складний морально-психологічний клімат. Наприклад, щодо вибору подаль-

Генерал-майор
Михайло Башкіров

на висоті 70 метрів та на швидкості 450–500 кілометрів за годину. Тобто потенційний ворог знав, що у випадку «ситуації» від Головнокомандувача Збройних Сил України, яким був на той час Президент Леонід Кравчук, генерал-майору Михайлу Башкірову надійде наказ, а він як командувач стратегічної авіації України зробить усе можливе для того, щоб «пілоти-стратегі» вчасно й без помилок виконали бойове завдання.

— Точну кількість Х-55, які зберігались на складах дивізій, навіть тепер вам назвати не маю права, — визнав генерал Башкіров. — Скажу лише, що коли у лютому 1992 року я отримав наказ Головнокомандувача Об'єднаних Збройних Сил СНД Шапошнікова забезпечити переліт стратегічних бомбардувальників на базу Енгельс в Росію, цих ракет у нас нараховувалось кілька сотень. Звісно, не просто було ухвалити рішення наперекір генералу армії і довести його на нараді до відома всіх офіцерів. І ось тут зазначу, що без допомоги свого заступника з інженерно-авіаційної служби полковника Григорія Потапчука, який мав серед своїх підлеглих неабиякий авторитет, навіть і не знаю, як би виходили із цієї ситуації.

Від автора.

Уявіть собі стратегічний бомбардувальник Ту-160 висотою 13 метрів, довжиною 54 метри і з розмахом крила теж півсотні метрів, зі злітною вагою в середньому 275 тонн. Яким повинне бути обслуговування для таких красенів? Які ангари та обладнання повинна мати ТЕЧ для них?

Військові фахівці з інженерної психології давно помітили непи-

шої своєї долі колектив лише тільки льотчиків-стратегів дивізії приблизно розділився 50 на 50. Неспокійно було і серед інженерно-технічного складу. Там виникали стихійні «офіцерські зібрання», з якими доводилося розбиратися моему заступнику по посаді і товаришу по службі Григорію Васильовичу Потапчуку. Взагалі, вважаю, що це були важкі часи. Україна та Росія ділили «ядерну кнопку», тодішній наш Президент Леонід Кравчук заявляв щось на кшталт, що ця кнопка управління ядерними боеголовками завжди була у Москві й тому ми не маємо можливості впливати на геополітичну ситуацію. Тобто публічно всьому населенню через пресу доносили, що хоча ядерна зброя у нас і є, але ми не спроможні її самостійно обслуговувати та зберігати і не можемо керувати нею. А тому наші ракети несуть загрозу не тільки нашій країні, й усьому світові. І їх треба якнайшвидше розмінати на якісь політичні гарантії безпеки. Відверто скажу, з великим здивуванням слухав про це. І тоді вважав, і сьогодні, що саме наявність ядерної

зброї є справжнім гарантом безпеки та суверенітету держави проти зазіхань різного роду «гарячих голів». У нас залишалось на той час до 20% всього ядерного потенціалу СРСР, і ще були військові спеціалісти, які дуже добре знали, як правильно обслуговувати та застосовувати цю зброю...

Від автора.

Три «українські» дивізії далекої авіації мали 24 важких стратегічних бомбардувальників Ту-95МС (за класифікацією НАТО — Bear-H) і 19 Ту-160 (за класифікацією НАТО — Blackjack). Один літак Ту-95МС-16, наприклад, міг транспортувати на борту 16 одиниць 1700-кілограмових ракет Х-55-СМ (за класифікацією НАТО — Kent AS15). Кожна з цих одиниць фактично є дозвуковою крилатою ракетою повітряного базування, що стартує з борту бомбардувальника і призначена для ліквідації стратегічних об'єктів на відстані до 4500 км за допомогою ядерної боеголовки потужністю 200 кілотонн. Її дуже важко збити, бо при підльоті ракети обминає рельєф місцевості

У нас залишалось на той час до 20% всього ядерного потенціалу СРСР, і ще були військові спеціалісти

сане правило, що чим краще на землі на всіх рівнях полкової ієрархії спрацює система «льотчик — техник», тим більша в небі вірогідність успішного виконання завдань та безпечного повернення екіпажів. Яскравий приклад такого товариського спілкування — це Маєстро і Кузьмич — герої відомої всім стрічки Бикова «В бій ідуть лише старики».

— Бажання перехрестити командира, коли він вперше сказав, що літаки в Росію не полетять, у мене не виникало, — згадує полковник запасу Григорій Потапчук. — Фільм дійсно гарний, але нам тоді було зовсім не до жартів... Грудень 91-го. На столі лежала телеграма про відправку стратегічних бомбардувальників Ту-95 і їхніх повітряних заправників Іл-78 в Росію, у місто Енгельс. «У даному випадку ми не маємо жодного права самостійно вирішувати, віддавати наші літаки чи ні, — наголосив генерал Башкіров. — Ми на території вже самостійної держави і зобов'язані рахуватися з цим».

Зібрав я своїх заступників і відверто сказав, що ось така ситуація: віддати літаки — це фактично зрада, а не віддати або відкрито заважати — теж не можна... Посиділи, поміркували. А доповідь у Москву двічі на тиждень: у понеділок зранку і щоп'ятниці ввечері. До того ж, кожного дня черговий інженер зі штабу армії виловлює по телефону чергового інженера і запитує, що зроблено за добу. Ми вирішили

тягнути час якнайдовше Але, як? Формуляри! Ця документація на літаки займає дуже багато місця — майже двоповерхові будинки, там по 18 ящиків документації на один літак. Без неї будь-який авіаінженер не має права приймати чи передавати авіатехніку. Але таємні формуляри, де написані тактико-технічні характеристики конкретного літака, плюс таємні паспорти на секретну апаратуру, — невеликі за розміром книжечки і займають мало місця. Отримавши команду, зібрав їх зі всіх літаків і закрив у себе у сейфі.

У середині січня транспортником Ан-12 прибула з Росії група льотчиків (6 екіпажів) і приступила до прийняття літаків. Відкрито ми цим процесам не заважали. Кожного дня від них приходили до мене люди за формулярами. Тепер вже не пам'ятаю, що вигадував: казав, що вони то на заводі, то ще десь, що віддам їх в останню чергу. Одне слово, кожен новий день додавав нервової напруги.

Через деякий час прийшла телеграма вже за підписом командувача армії з наказом відправляти літаки в Енгельс.

Зранку наступного дня було призначено виліт в Енгельс перших двох літаків. На п'ятихвилинці запитую в офіцерів, що робитимемо? Всім стало зрозуміло: тількино перший літак злетить, інші вже не зупинити, так і переженуть з України всі до останнього. Хтось запропонував перекрити смугу наши-

ми штатними машинами. Однак цей варіант відкинули одразу, — це відкритий опір. Тоді Михайло Михайлович каже мені: «Так, Потапчук, ви місцевий, а тому йдьте у Білу Церкву до командира мотострілецької дивізії і домовляйтесь, щоб не ми, а вони перекрили БТРами злітну смугу». З Михайлом Гуциним — виконувачем обов'язків начальника штабу сили в «уазик», приїхали туди. І незабаром на паралельному злітній смузі шосе з'явилися БТри.

А ось як це приблизно виглядало на аеродромі з вікон диспетчерської.

— Годинник показує 10 ранку, — згадує генерал Михайло Башкіров. — Льотчики-перегінники вже в кабінах Іл-78, але вирулювати їм спочатку не дають, йдуть переговори в ефірі, українське керівництво злетіти не дозволяє. Льотчики з Енгельса запускають двигуни двох літаків і починають вирулювати до старту. І тут — БТри!

Навпростець, без всякої дороги, підм'явши під себе два ряди колючого загородження, на бетонку виїхала пара БТРів. Один зупинився на початку злітної смуги, а другий — наприкінці.

— Льотчики підрулили літаки до виконавчого старту, побачили, що БТри на смузі, і зупинилися, — розповідає далі Григорій Васильович. — Стояли-стояли, через деякий час вимкнули двигуни, вийшли з Іл-78, зайшли на стоянку, сіли в свій Ан-12, вирулили вже на ньому на смугу через третю перемичку і полетіли в Росію разом зі всією групою приймання з Енгельсу. Тут їм вже ніхто не заважав. На цьому закінчилася ця «епопея». А ось коли ми всі 13 лютого склали присягу на вірність Україні, то наступного дня ме-

не та інших заступників командира дивізії до льотного табору не пустили. Зустрів взвод автоматників. Запитують про якісь нові перепустки, а 4 капітани з військової прокуратури ведуть у кабінет. Ну, Михайло Михайлович каже мені, що вони зі Смоленська вночі на «пазику» приїхали «по наші душі», і ось-ось за наказом Шапошнікова сяде літак з Москви, який по дорозі забере ще й наших «смоленських» начальників. Ми тоді ще підпорядковувались Смоленську, де стояв штаб 36-ї повітряної армії. Кожен заступник буде зустрічати свого безпосереднього начальника зі штабу армії та відповідати перед ним за зроблене... Так у мене з'явився ось цей подарунок, — і Григорій Васильович зняв з руки годинник та показав на ньому напис «Подполковнику Потапчуку Григорию Васильевичу за успехи в боевой и политической подготовке от министра обороны СССР маршала авиации Шапошникова Е. И.»...

...За півтора місяця до цих подій, у листопаді 1991-го, закінчилися великі, із залученням підводного флоту і майже всіх родів військ, військового навчання. 106-а дивізія на весь Радянський Союз показала себе найкращим повітряним з'єднанням. Під час цих навчань вперше у світі на оперативному аеродромі під Ніжином у стратегічні бомбардувальники завантажували «другий боекомплект». Тобто на малопідготовлений для цього аеродром сіла група літаків, туди ж перебазували всю необхідну «наземку» (включно з ракетами Х-55), і там заправили та завантажили «борти». Пілоти-стратегі за тисячі кілометрів від Ніжина виконали поставлені завдання вчасно і на відмінно. За це маршал авіації Шапошніков нагородив цінними подарунками майже все ке-

рівництво 106-ї. Але всі нагороди з підписами та гравіруванням так і залишилися в сейфах у Смоленську і доля їх наразі невідома. Всі, окрім однієї.

— З групою офіцерів прилітає полковник Фурса Віталій Прокопович, головний інженер 36-ї повітряної армії, — продовжує розповідати про цей випадок полковник запасу Потапчук. — Зустрічаю його на аеродромі. Він сідає позаду в УАЗ і відразу запитую: «Ну що ти, хол, наробив тут? З яким своїм народом?» Але через хвилину-другу заспокоюється і каже, що з начальства армії у добрих стосунках: «Він мені обмовився, що у нього в сейфі нагороди ваші за навчання

Полковник запасу Григорій Потапчук: «За півтора місяця всі наші авіатори склали присягу на вірність Україні»

залишилися, так я твій годинник у нього і виманив». І дає мені коробочку з годинником. З цим подарунком і приїхав я в штаб. А там вже у кожного в кабінеті сидить по капітану. Спокійні такі, акуратненько розпитують, що і як. Я їм документи на літаки показую: ось на списання, ось акти щодо «бортів», ось здано на базу обладнання. Капітани насміхалися з нас. Ввечері доповіли «нагору», що на папері «де юре» виходить — все за законом, придертись нема до чого.

Генерал Михайло Башкіров та підполковник Григорій Потапчук разом з іншими офіцерами штабу 106-ї дивізії, які прийняли присягу на вірність Україні, того ж вечора дізналися, що їх відповідно до наказу Головнокомандувача Об'єднаних Збройних Сил СНД маршала авіації Шапошнікова звільнено з посад та позбавлено погонів за дискредитацію військового звання. Однак вже ввечері наступного дня вийшов Указ Президента України Леоніда Кравчука поновити всіх у військового званні. Генерал Михайло Башкіров побував у Києві й привіз разом з Указом Президента України і наказ першого Міністра оборони України з новим штатом Управління далекої та військово-транспортної авіації. Всіх було призначено на нові посади.

— А далі розпочався процес організації стратегічної авіації України, — згадує генерал Михайло

Башкіров. — Військовим, хто не побоявся тоді стати на наш бік, дуже пощастило, що Міністром оборони України був саме авіатор, льотчик першого класу генерал-полковник Костянтин Петрович Морозов, людина грамотна та інтелігентна. Так от, він не віддав російським жодної авіачастини. Одразу створив на базі 24-ї повітряної армії Військово-Повітряні Сили України, а дивізії далекої авіації своїм наказом поєднав в авіаційну групу далекої авіації. Щоб окреслити масштаб подій, зазначу, приблизно 360 важких бортів ракетноносіїв та їхніх повітряних заправників були розташовані на величезній матеріальній базі трьох авіадивізій: 13-ї — в місті Полтава, 15-ї — в смт Озерне, і нашої 106-ї дивізії з місцем дислокації у місті Узин.

У новостворену групу стратегічної авіації України входило 45 військових частин по всій країні.

Генерал-лейтенант Біжан тоді був першим заступником Міністра оборони України і брав безпосередню участь в організації прийняття присяги у військових колективах дивізій стратегічної авіації. Приблизно за півтора місяця всі наші авіатори склали присягу на вірність Україні і доповіли Міністру оборони України Костянтину Морозову, що Далека авіація сформована.

Юрій ЛАВРОВ

ЇХНЯ ЗБРОЯ — ТЕНДІТНІСТЬ І ВІДВАГА

«Краса — теж зброя» — під такою назвою Департамент преси та зв'язків із засобами масової інформації Міністерства оборони України спільно з Командуванням Сухопутних військ Збройних Сил України провів акцію, присвячену Міжнародному дню прав жінок і миру.

У Житомирі на полігоні 95-ї окремої аеромобільної бригади 8-го армійського корпусу журналістки центральних та регіональних засобів масової інформації змагалися з військовослужбовцями-жінками в рамках навчального бою.

За умовами змагання, команда журналісток утримувала рубіж та мала знищити групу «противника», роль якого виконували десантниці.

Учасниці змагань озброїлись комплектом системи «MILES» та автоматичною зброєю АК-74 з холостими набоями.

Також дівчата позмагались у влучності з пістолета Макарова, виконанні нормативів із розбирання та збирання автомата

Калашникова, вправах на повітрянодесантному комплексі.

Найкращий результат у влучності з пістолета Макарова показала кореспондент Центрального друкованого органу Міністерства оборони України «Народна армія» лейтенант Маргарита Наріяускайте.

Друге місце в особистій першості здобула кореспондент інформаційно-політичного «Радіо-Ера FM» Тамара Горецька, третє — журналіст інформаційного агентства «Інтерфакс-Україна» Дзвенислава Погребенник. Вона ж перемогла і в навчальному бою з використанням систем «MILES». Друге й третє місця посіли журналіст сайту «Житомирінфо» Марина Кондратюк та солдат військової служби за контрактом 95-ї окремої аеромобільної бригади Тетяна Музика.

Переможниці отримали призи від командування військової частини та організаторів заходу.

ЗІ СВЯ ВАС, Ж

ТОМ ЛЮБІ ІНКИ!

СИЛЬНИЙ БІК СЛАБКОЇ СТАТІ

За офіційною інформацією у Збройних Силах України працюють та проходять службу понад 40 тисяч жінок. Майже половина з них — на посадах військовослужбовців. Жінок у погонах у наш час вже звикли називати амазонками.

У війську служить чимала кількість тих, хто, як писав «батько» історії Геродот: «...дотримуються давнього способу життя, виїжджаючи на полювання на конях і разом із чоловіками, і окремо від чоловіків; вони також ходять на війну і носять той самий одяг, що й чоловіки».

Сьогодні показник присутності прекрасної половини людства в українському війську — один із найвищих у світі. І це не тільки зв'язківці або ж медики. У військових частинах Повітряних Сил та армійської авіації служить чимало жінок-пілотів, котрі, оволодівши складною технікою, піднімають її у повітря та виконують навчально-бойові завдання нарівні із чоловіками.

Наша розповідь про одну із них — штурмана-оператора вертольота Мі-24 Надію Савченко. Її давня мрія, з якою не розлучилась і сьогодні, — пілотувати вій-

ськовий літак-винищувач. Ті, хто добре знають Надію за десять років її військової служби, впевнені: свого вона досягне. Такий вже характер у цієї тендітної на вигляд дівчини — твердий, цілеспрямований та непоступливий. А випробування, фізичні та моральні, які їй вдалось витримати, мабуть, не кожному здоровому представнику сильної статі були б під силу.

...Її розбудив рівномірний стукіт коліс. Поглянула у вікно. Світало... Поряд із залізничним вагоном, неначе у калейдоскопі, миготіли обриси вкритих інеем верхівок дерев посадкової смуги. Дещо далі виднілись засіяні озиминою поля, що звільнились від недавнього сніжного покриву, приземкуваті поодинокі сільські будівлі. А вдалині над лісом відкривалась безмежна синь неба... «Коли небо над лісом синє — на тепло», — пригадалися батькові слова про народну прикмету. Її

погляд крізь холодне віконне скло неначе прикипів до цієї синьо-безхмарної величі...

Перед очима промайнули основні епізоди життя. Точніше, різнокольорові сторінки більш ніж десятилітньої військової служби: перші армійські будні в залізничних військах поблизу Києва; непроста служба стрільцем у Житомирському повітрянодесантному батальйоні; багата на різні події миротворча місія в Іраку; життєві уроки під час навчання у Харківському військовому університеті Повітряних Сил; практичні польоти штурманом в окремому полку армійської авіації, що на Львівщині.

Все це вмістилось у десять років її армійської біографії, яка припала на період часу, що вважається для переважної більшості жінок найкращими роками. Їй же на цей час випало чимало непростих випробувань, коли доводилось приймати не одне кардинальне та доленосне рішення...

Наприкінці минулого тисячоліття її столичні однолітки та знайомі дівчата бачили себе «у повному гламури». Їх приваблювали нічні клуби, кар'єра знаменитих моделей, котрі

За чотири місяці служби у теплому та затишному приміщенні зрозуміла, що це зовсім не те, чого вона очікувала

ставали згодом процвітаючими бізнес-леді. Вона ж, тендітна на вигляд дівчина, досить успішно закінчивши школу, марила зовсім про інше. Разом із знайомим хлопцем Максимом до нестями були закохані... у небо. Обоє мріяли літати. Білі хмари у блакитному небі Троєщини спонукали піднятися високо-високо і з шаленою швидкістю мчатися над землею!

Її юнацька уява та мрія не обмежувались якимось чудернацьким дельтапланом або ж яскраво розмальованим легкомоторним повітряним судном поряд із надійним чоловічим плечем. Не приваблював її і цивільний пасажирський лайнер. Хоча саме на ньому вперше відправилась небесним простором разом із батьками на відпочинок до Криму. Зовсім ні!

Із притаманним юному вікові романтичним запалом вона полюбила небо та реактивну швидкість. Тому вже тоді, тільки-но отримала диплом про середню освіту, твердо вирішила для себе — стане військовим льотчиком. Щоб літати гранично високо та максимально швидко. Мрія ця у подальшому стала для дівчини сенсом життя.

Але здійснити її виявилось не так просто. Перша спроба виявилась марною. А скільки їх ще буде!

— Твоя проблема в тому, — сказали Надії, коли вона приїхала до Харкова вступати у виш, — що ти — дівчина...

Виявилось, що до військового авіаційного навчального закладу дівчат на той час не приймали. Незважаючи на жодні її доводи, переконання та щирі вмовляння.

Інша, напевно б, прислухалась та навк схоронила давню мрію. Мовляв, якщо не виходить, то й годі. Вона ж була зовсім протилежною думки. Вирішила, що до мрії потрібно йти іншим шляхом. Для початку спробувати: що ж воно таке — армія?

У військкоматі їй запропонували цілком прийнятний для дівчини варіант: послужити зв'язківцем у залізничних військах поблизу Києва. За чотири місяці служби у теплому та затишному приміщенні зрозуміла, що це зовсім не те, чого вона очікувала. Щоправда, їй припало до душі і військова дисципліна, і твердий розклад занять. Їй не вистачало... не те, що відповідного драйву...

Їй не вистачало... неба. Та стрімкого лету...

Щоб бути ближче до своєї найзаповітнішої мрії, дівчина відважилась на відчайдушний крок. Отримавши згоду командира, поїхала до Житомира, де дислокувалась окрема повітрянодесантна бригада, щоб у подальшому служити саме тут. Вона бачила себе не де-небудь, скажімо, на вузлі зв'язку чи у штабі. Надія вирішила спробувати себе на бойовій посаді стрільця повітрянодесантного взводу.

Комбат Олег Матіжев, який мав вирішувати: дати згоду настирливій юнці на службу в «десантурі» або ж відмовити їй, без зайвих слів промовив: «Послухай, дівчино, якщо пробіжиш 15 кілометрів із спорядженням десантника разом із хлопцями та не впадеш, — візьму». Не довго роздумуючи, вона згодилась на таке парі. Побігла разом із взводом молодих здорових десантників. Невідомо, звідкіля взялась

сила та витримка. Та вона добігла до фінішу, не впала.

За тиждень рядовий Надія Савченко перевелась до Житомирського повітрянодесантного батальйону. Пізніше, коли доводилось отак бігати, коли було нестерпно важко і багато хто із хлопців знесило валився до літлиць, вона присідала на землю останньою...

Звідки така, можна сказати, чоловіча витривалість і неймовірна, як

для дівчини, сила волі? Питання це ставили їй неодноразово, та й вона сама інколи запитувала себе. Характер, без сумніву, успадкувала від батьків. Їм на початку життя також доводилось не солодко. Обоє народились і вирости у сільській місцевості. Мама, Марія Іванівна, — на Житомирщині, а батько, Віктор Григорович (на жаль, нині покійний), — на Київщині.

Батьки змалку пізнали нелегку сільську працю. Привчали робити все на совість і дітей: старшу — Надію та молодшу — Віру. Пізніше мати розповідала, що, коли ходила із Надією під серцем, до останнього дня працювала, виконуючи тяжку сільську роботу. Рубала очерет, щоб розпалити пічку, обробляла чимале поле. Коли батько сварив її за це, з притаманним гумором відповідала: «Мама працює, батько також трудиться, нехай і дитина не відстає».

Вже під час служби у повітрянодесантних військах, стрілець рядовий Надія Савченко повністю віддавалась службі. Працювала до сьомого поту, намагалася ні в чому не відставати від хлопців зі свого взводу. Разом із усіма бігала маршківки, стріляла зі штатної зброї, стрибала з парашутом. Спочатку, звісно, було нелегко. Не тільки фізично, а й морально. Витримала все, щоб решта зрозуміли — вона така як усі. Коли почала цікавитись зброєю та її можливостями, тактичними діями підрозділу, — хлопці-десантники пішли на контакт. Першими прийняли її за свою розвідники. А розвідка у війську, як відомо, — це сила. Якщо приймають вони — це багато що значить.

Тож, першу свою перемогу, на яку так сподівалась, нехай невелику, вона все ж здобула. Недаремно по батькові — Вікторівна...

Залишилось здобути ще одну — стати військовим льотчиком, щоб підняти у повітря та відчути неперевершене задоволення від самотійного польоту. Вона знову їде до Харкова, де розташований університет Повітряних Сил. І знову отримує категоричну відмову керівництва навчального закладу. Виявилось: вона ще недостатньо

В Іраку вона вповні оцінила не тільки себе, а й тих, хто був поруч. Зрозуміла, що являє собою справжня війна, відчула нестерпний біль втрати

прослужила у війську. Але й цього разу руки у неї не опустились.

Повернувшись назад до Житомира, очікувала, що у батальйоні неабияк кепкуватимуть над її невдачею. Мовляв, знову не пощастило. Як виявилось, десантникам було не до того. Вони зранку до пізнього вечора були зайняті бойовою роботою — готувались у повному складі до виконання миротворчої місії в Республіці Ірак.

Комбат, зустрівши її, без церемоній поцікавився:

— Куди підеш тепер, Надіє?

— Разом з усіма — в Ірак...

Комбат вірив, що вона й там, у непростих умовах, буде добрим солдатом. Тому не заперечував проти її кандидатури.

Хоча потрапити до Іраку навіть хлопцям було не так просто. Багатьом її знайомим, хто був неодружений, не давали дозволу їхати на війну найближчі родичі. Були й такі відчайдухи, котрі примудрялись заради поїздки до Іраку оформити фіктивний шлюб, щоб новоспечена «законна» дружина нотаріально дала свою згоду.

Мама Надії, плачучи, категорично відмовлялась підписувати згоду: «Щоб я своїми руками відправляла рідну дитину на смерть?»

Та все ж дівчині вдалося перекопати матір: «Ви з батьком змалку бачили війну, знаєте, якою вона є. Тож, і я хочу це зрозуміти...».

У це важко повірити, але, знаючи її настійливість та не поступливість, усвідомлюючи, які душевні страждання та неспокій випадає на її долю, мати все ж таки відпустила Надію до Іраку.

Служба миротворцем у цій країні — це окрема сторінка її біографії. Кожен день, кожна подія ставали серйозним і суворим уроком та відкладали відбиток на все життя. «Я не жінка, я солдат», — не раз повторювала вона, коли хто-небудь із хлопців намагався виявити у будь-якій ситуації галантність. У бойовій ситуації таке — неприпустимо. Під час виконання миротворчих завдань їхній табір «Зулу» біля Ес-Суейри постійно обстрілювали, виїзди на патрулювання за межі та-

бору теж були поєднані з чималим ризиком.

Вона, як і раніше, не шукала поблажок, привілеїв. Навпаки, завжди перша, коли потрібно було виконати будь-яку роботу. Скажімо, хлопці ще тільки засувають рукави, а вона, не чекаючи наказу, сама береться за діло, можна сказати, приклад іншим показує. Надія і табір охороняла, і на патрулювання з нарядом виїжджала.

В Іраку вона вповні оцінила не тільки себе, а й тих, хто був поруч. Зрозуміла, що являє собою справжня війна, відчула нестерпний біль втрати тих, з ким ще декілька годин тому розмовляла, ділилась новинами, ковтком прохолодної води. Так було, і цього забути неможливо. Особливо, коли одного дня від вибуху загинули семеро військовослужбовців їхнього батальйону, а чимало отримали поранення...

Тоді вона першою кинулась допомагати медикам. А видовище було не для слабких. Не тільки солдати, а й деякі офіцери не витримували такого потрясіння, коли реально відчуваєш, що таке війна.

Її холоднокривості та витримці дивувались. «Ну й нерви у тебе...» — казали потім.

Слова, що вже стали класичними про жінку, яка «коня на скаку зупинить, у палаючу хату ввійде», — це, наче про неї. Не дивно, що за Надією, яка виявилася міцним горішком з досить непростим характером та при нагоді була гостра на слівце, незабаром міцно закріпилися прізвиська «Солдат Джейн» і «Куля». Щоправда, їй не завжди подобалось, коли її порівнювали із героїнею голлівудського бойовика. Хоча чимало подібних ситуацій, які траплялись із Джейн О'Ніл, довелося пережити і їй самій. Жінка в армії та ще й у бойовій обстановці — явище незвичне. Насамперед, для чоловіків. Жінка й на війні залишається жінкою...

Вона й досі не може забути того враження у цій азіатській країні, яке справила на неї буря посеред гірських териконів. Коли вона починається, тоді все навколо набирає того ж таки яскраво-териконо-

вого кольору. Краса — неймовірна... Надії кричали: «Ховайся, це буря!» А вона, стоячи зверху на будівлі, не могла намілюватись несподіваним та розкішним явищем природи.

Траплялись і анекдотичні ситуації. Місцеві араби, дізнавшись, що на базі стрільцем служить дівчина, цілком серйозно пропонували з нею одружитись. Сміялась, коли один арабський поліцейський пропонував за неї командирові... двох баранів. Виявилось, що для них — це оптимальна ціна за наречену. З часом, щоправда, ціна зростала в залежності від статусу чергового «кавалера». Дійшло до того, що тамтешній принц пропонував за неї 50 тисяч доларів, щоб взяти її за дружину. Привозив їй троянди, фініки, коштовності, допоки надокучливому арабу не роз'яснили, що будь-який торг тут недоречний...

— Я б не пішла за нього і за мільярд, — казала Надія.

Заміжжя ніяк не входило в її плани. За будь-яку ціну. Адже тоді вона б зробила непоправне — зрадила свою мрію.

Вона жила мрією літати. Після завершення миротворчої місії в Іраку, повернувшись в Україну, Надія Савченко знову готує та подає документи на вступ до Харківського університету Повітряних Сил Збройних Сил України імені Івана Кожедуба. І, вже вкотре, знову отримує відмову!

У приймальній комісії пояснили: граничний вік вступу до військово-го навчального вишу — 23 роки. А їй на цей час виповнилось вже 24.

Але Надія не звикла здаватись просто так. Кулею полетіла до Києва та отримала дозвіл на навчання від Міністра оборони. Успішно склала іспити, і ось вона — курсант авіаційного університету, навчається у групі льотчиків-винищувачів.

Згодом їй вдалось виконати свій перший навчальний політ на літаку Як-52. Тоді вона почувала себе, наче в раю. Щастя пронизувало кожну клітинку її тіла... Мрія, здавалось, справджується. Але, як виявилось, то було тільки відправним моментом на шляху до омріяного неба.

Навчання у Харкові стало для неї ще однією життєвою школою, перевіркою на вірність обраній професії та своїй мрії. Її двічі відраховували з вишу. Не через неуспішність чи невідповідність. Причиною обидва рази ставала її принципова позиція у, здавалось б, буденних ситуаціях. Людям із таким характером, як у Надії-«Кулі», це властиво. Проте, справедливість, як кажуть, завжди вища від усього...

Взяла гору вона й у випадку із Надією Савченко. Обидва рази наполеглива дівчина зуміла відновитись у Харківському університеті Повітряних Сил та закінчити навчання, отримавши офіцерське звання.

Після випуску на її рахунок було 85 годин нальоту та 20 стрибків із

Тамтешній принц пропонував за неї 50 тисяч доларів, щоб взяти її за дружину. Привозив їй троянди, фініки, коштовності, доки надокучливому арабу не роз'яснили, що будь-який торг тут недоречний

парашутом. Найбільше серед інших випускників-льотчиків. Щоправда, ставши офіцером, вона літала не на надзвукових винищувачах, як мріяла. Місцем її офіцерської служби став окремий полк армійської авіації на Львівщині, де лейтенант Надія Савченко обійняла посаду штурмана-оператора Мі-24.

Чи задоволена вона службою? Швидше за все, так. Адже небо — поруч. Одна біда: польоти у полку через брак фінансування та відсутність пального відбуваються вкрай рідко. За більш ніж два роки офіцерської служби їй загальний наліт склав 110 годин. За її плечима 35 стрибків із парашутом. Такому може позаздрити не один молодий льотчик. Але для Надії цього мало. Не про такі польоти вона мріяла. Як і переважна більшість молодих пілотів, Надія хоче літати набагато більше. Хоча б стільки, як це роблять наші льотчики у Ліберії та Конго. Тому її мета — поїхати до далекого Африканського континенту. Щоб набиратись досвіду, досягати, зрештою, кар'єрного зростання. А що у цьому поганого? Як кажуть, поганий той солдат, який не мріє стати генералом...

...Поїзд сповільнював хід. Незабаром її кінцева станція — Броди. Відпустка, яку вона вперше за всі роки з нетерпінням очікувала та мріяла про відпочинок, нарешті, закінчилась. Вже завтра розпочнуться службові будні, за якими вже встигла засумувати — полк, що став вже рідним, приятелі-льотчики, які повернулись із Ліберії, аеродром та небо, про зустріч з якими завжди мріяла.

Скучили за місяць тут і за нею. Особливо завідувач офіцерського гуртожитку Ганна Степанівна Бондаренко. Адже стільки справ залишилися недоробленими: потрібно полагодити дах, що час від часу протікає, дообладнати спільну кухню та інше. Адже саме старший лейтенант Надія Савченко є ініціатором та організатором цих робіт. До неї, як на екскурсію, заходять, щоб подивитись, як можна скромно та затишно облаштувати тимчасове житло в офіцерському гуртожитку. Жартують, що будь-яка робота без неї стоїть.

Вона ж і надалі сумуватиме за небом. Та впевнено продовжуватиме шлях до мрії, що стала сенсом всього її життя. А ще — вірити, що основний її політ на надзвуковій машині — попереду...

Більш ніж сорок років тому, у 1968 році, в день відкриття Олімпіади в Мехіко, на трибуні серед почесних гостей був мексиканський генерал Остюка Мело. Проте, не тільки військові заслуги привели його на трибуну. І навіть не вік, що робив Мело, напевно, найстарішим генералом у світі — йому виповнилось на той час 112 років. Головне було те, що цей генерал був жінкою. Колись, ще в юності, Ості Мело, вдягнувши чоловіче вбрання, відправилася на війну. За всю її військову кар'єру ні у кого з тих, хто бачив її в боях і походах, не виникло навіть підозри, що цей хоробрий і бувалий воїн — жінка.

Михайло ГРИНЕВИЧ. Броди — Київ

КОХАННЯ ПО-СПЕЦНАЗІВСЬКИ

Подружжя Володимира та Юлії Хворостенків служить в одній військовій частині. Вона — механік пункту управління радіовузлами, він — заступник командира групи спеціального призначення. Живуть у місті Кіровограді. Разом — майже два роки. Торік про них дізналася вся країна — Юлія та Володимир стали переможцями військового конкурсу «Універсальний солдат» і згодом представляли Україну на змаганнях «Мировой парень» у Росії. Та мало кому відомо, що підготовка і ці змагання припали на їхній... медовий місяць. Проте історія кохання цієї пари розпочалась набагато раніше.

Як згадує Юлія, то був звичайний день і незвичайна зустріч.

— Я прийшла в частину подивитись футбол, тому що вдома телеканал не транслювався. Володя був черговим на КПП. Він питає: «Дівчино, а чому ви сюди прийшли?» Відповідаю: «Бо тут служу».

— Дивлюсь, чорнява, симпатична дівчина, — підхоплює розмову Володимир Хворостенко. — Я, як кажуть, накинув оком, запримітив і попросив, коли закінчиться футбол, щоб сказала який рахунок.

— Через кілька днів, знову її зустрів і так ненароком спитав: «Куди зараз йдеш?». «В автослужбу». «І мені туди». Провів її, постояв надворі, почекав. Вона виходить, я їй: «А зараз куди?». «У батальйон свій їду». «І

мені якраз туди, нам по дорозі». Так півдня і ходив за нею по частині...

Але саме Юлія «завойовувала» Володимира п'ять місяців. Бачила його погляд, відчувала, що подобається. І очікувала на романтичне побачення. Та юнак жодних пропозицій не робив. Аж доки одного дня дівчині не урвався терпець і вона взяла ініціативу у свої руки.

— Я скромний, — з усмішкою говорить Володимир. — Не такий пробивний, спокійний. Люблю тишу, музику послухати, почитати. Вона і на побачення мене підбиала. Віднікувався, а потім...

Домовились про перше побачення. Але у призначений час Володя... не з'явився. Дівчина дочекала його годину й засмучена пішла геть. Як згодом з'ясувалось, його затримали на службі і розминулися вони лише

на кілька хвилин. Та тоді Юлія просто цього не знала.

— Наступного дня сам прийшов до неї, спитав номер телефону, домовились про зустріч, — розповідає чоловік.

Тепер вже на побачення запізнювалась Юлія. І Володимир пригадав, як якось обмовилась, що проживає поряд. Як розвідник пішов попід хати. Бачить, сидять бабусі у віці 60–70 років. Дізнався, де проживає дівчина у військовій формі.

Вони прогулювались центром міста. Він став на коліно і освідчився у коханні.

Через рік Володимир зробив Юлії пропозицію.

Медовий місяць у цієї пари пройшов зовсім не так, як у всіх. Вони їздили на навчання, стрибали із парашутом. Змагалися з військовослужбовцями України та Росії. Жили справжнім військовим життям. І, звичайно, звалили до спільного.

У дитинстві Юлія про військову професію не мріяла. Вона із захопленням дивилась на жінок у формі, але, що так складеться її доля і гадки не мала. Бажання піти до війська виникло вже у коледжі. Звідти вона й почала будувати свою кар'єру.

Коли служила за контрактом, дійшла думки, що цивільний чоловік не зрозуміє дружину, яка служить в армії і часто затримується на службі. Тоді можна було передбачити, що її обранець буде військовим, але, що їй з ним так поталанить...

Вони — веселі та усміхнені, молоді і завзяті. Люблять військову службу.

Юлія та Володимир дуже кохають одне одного і не приховують своїх почуттів.

Дар'я ТАРАСОВА,
фото Сергія ПОПСУЄВИЧА.
Кіровоград — Київ

«Це тільки вальс, Чому ж я Вам так вірю...»

Олена Полянська — киянка, поетеса,
літературний редактор, мама і просто жінка...
Глибина її лірики не залишає байдужим. У ній
знайдеш спів душі, який відгукнеться й у тобі
пережитими знайомими нотками.
Її поезія — легка і світла.

Я НЕ ВАША

Я не ваша половинка,
Я не ваша ніжна пані,
Я чужа-чужа чужинка,
Якось вийшло, що кохана...

Не прокинемося разом,
Не заснем під шепіт зливи,
То чому ж такий ви часом
Світлокий і щасливий?!

Вітер шепче: «Це кохання
Обіцяє бути вічним!»,
І рятує нас незнання
Його мови — жарт космічний!

Я всміхнуся й помилюся,
Я ж чужа вродлива жінка!
Чом же погляди так ллються,
Не моя ви половинка?!

Я ГРАЛАСЯ СЛОВАМИ

Я гралася словами,
Я сяяла очима,
Я стежила за Вами,
Я Вас напам'ять вчила.

Я обіцяла волю,
А брала у полони,
Я змінювала долю
Під знаком заборони.

Я обіцяла дещо
І дечого боялась.
Була я обережна –
Мовчала і сміялась.

Бо знала: разом з Вами
З'являється і рима.
Я гралася словами,
Я сяяла очима.

ВАЛЬС

Це тільки вальс,
Лиш звуків ніжні хвилі
Єднають нас
На глибині чуттів...
Це тільки вальс,
Чому ж я Вам так вірю,
Чому ж, здається,
Що кохаю Вас?!

У світі істин
Правильних і чесних,
Там, де є я,
Чомусь немає Вас...
А вічний вальс
Військового оркестру –
Це крок за кроком
Вимірний час.

Кружляють пари,
Ллються срібні звуки...
Це тільки вальс,
Красивий, ніжний вальс.
І на погон
Поклавши свою руку:
– Це тільки вальс, –
Я запевняю Вас!

ФОТО

Фото стареньке, де він і вона,
Рік сорок третій, триває війна.
Очі закохані, строгі, сумні –
Він на війні, і вона на війні...

Він — командир, рана вже зажила.
Фото шпитальне. Вона — медсестра.
Бачило сонце, піднявшись увись,
Як він їй ніжно в очі дививсь.

Як вона світло всміхалась йому
У світову ту другу війну!
Він молодий і вона молода –
Чуб смоляний і коса золота.

Знову на фото стареньке дивлюсь,
За їхню зустріч наступну молюсь,
Щоб не залишились там, на війні,
Очі закохані, строгі, сумні...

Рік сорок третій, триває війна...
Спалах... і фото, де він і вона.
Сонячний промінь на очі нам ліг,
Ми дуже схожі з тобою на них.

АМАЗОНКИ сучасного світу

Не існує чоловічих і жіночих професій,
є просто свобода вибору,
яка обмежується нашими можливостями,
талантами та схильностями

Я помітив її одразу, щойно зайшов у маленьке тихе кафе на п'ять століків. Спочатку мені навіть здалося, що ми знайомі. Десь вже я бачив цю манеру тримати голову, трохи підіймаючи підборіддя, ніби вступаючи в сутичку з невидимим суперником, цю поставу: рівна, мов натягнута струна, спина, трохи зверхній і повністю занурений у себе, всередину, погляд очей.

Присівши за сусідній столик, досить довго пив каву. Нарешті, зробивши вже останній холодний ковток улюбленого напою, вирішив підійти до неї з банальним: «Здається, ми вже зустрічалися». Але коли наблизився на відстань, яка явно вказувала мої наміри,

зрозумів, що ніколи раніше її не бачив. Просто силует і тонкий профіль, в якому відчувалась порода, здався мені знайомим. Так і стояв, розгублений, збитий з пантелику. Усміхнувшись, вона вже люб'язно запросила до свого столика.

Її усмішка була дещо зверхня, і одночасно по-дитячому мила. На подив бесіда зав'язалася швидко. Здається, настав момент, коли у мене з'явилась можливість відкрити перед нею свій головний козир. Мова зайшла про професію.

— Я військовий журналіст, — гордо сказав і подивився їй у вічі.

Вона всміхнулася у відповідь:

— То ми колеги?

— Ви також журналістка?

— Ні, я офіцер.

Так ось чому вона здалася мені знайомою. Саме так, короткі акуратні нігті, охайно приборане волосся, затягнуте у тугий пучок, мінімум макіяжу на свіжому обличчі. Навіть уявив берет на її голівці. Але це було не головне. За тендітністю дівчини відчувалася прихована сила і впевненість у собі. Вона була схожа на моїх знайомих жінок-офіцерів.

Ми довго розмовляли з нею на різні теми. Так, ніби знайомі вже давно. З нею було легко, водночас непросто. Час сплинув швидко. Вона раптом кинула погляд на годинник і зітхнула: «Треба йти». Ми обмінялися номерами телефонів. Домовилися обов'язково зустрітися. Я дивився їй у слід — у цій ході було щось привабливе, жіноче. І аж нічого від офіцера.

Вона пішла, а думки все кружляли довкола зустрічі. «Що вона робить в армії? Чого це миле дівча залізло на чоловічу територію? Що намагається досягти в цій царині мужчин?» — запитував себе, згадуючи тендітну фігуру з гордим поглядом.

Впевнений — такі жінки в дитинстві бігали в оточенні хлопчачої ватаги — їхньої маленької армії. І почували себе отаманами в ігращових битвах. Мабуть, їхні коліна й лікті завжди були в зеленці, а старенькі бабусі на лавках у дворі постійно гримали на батьків, щоби ті заспокоїли своїх бешкетниць. Певно, саме з таких маленьких воєвниць і виростають жінки, які віддають перевагу армійським одностроям. Амазонки сучасного світу.

Розмірковуючи над мотивами жіночого вибору військової кар'єри, напридумував чималу кількість аргументів на зразок: «гендерної рівності», «фемінізму», «статевої рівності». Але ж це, вочевидь, лежить на поверхні. Та й серед нашого народу якось не дуже утискалися права жінок протягом усієї історії, щоб саме Україна стала осередком такого собі феміністичного вибуху. В будь-якому випадку для мене жінка завжди залишається жінкою, перед якою маю відчинити двері або поступитись місцем у громадському транспорті. Істина схована десь значно глибше, і швидше в серці, ніж у голові.

Що це — дитяче захоплення, романтизоване сучасним кінематографом та літературою, що поступово трансформується у мрію про майбутню професію? А може, просто продовження традиції сім'ї, де не одне покоління носило офіцерські погони?

Соціологи стверджують: причиною, яка спонукає жінку стати військовим, є бажання досягти стабільності та соціальної захищеності. Але чому ж не пошукати цього в більш жіночих сферах діяльності? Ні, це не може бути справжньою причиною. Це взагалі не є причина. Хто ж тоді її знає? — поза сумнівом, самі жінки-військові. Пані підполковник на моє запитання лише загадково посмінулася. Молоденька лейтенант дзвінко розсміялася, натякаючи на явну спробу таким чином познайомитись. «А може тобі ще про сенс людського буття розказати?», — хитро спитала прапорщик з університетським ромбом на однострої, і в очах її ніби згорнувся клубочком чеширський кіт. Такий ось вийшов карамболь.

Істина була десь поруч. І раптом я збагнув, чому ці тендітні, іноді незрозумілі та загадкові створіння вибирають такий складний шлях.

Відповідь в тенетах психології. Так, вони хочуть виділитися, вони прагнуть досягти успіхів, показати всім, на що здатні. Нарешті, вони бажають зробити блискучу кар'єру. Але і це не головне. Більшість з них самі не відають, чому пішли до війська. Це великий дар жінки — поєднати в собі таку земну і затишну Єву, яка створює надійний тил для свого чоловіка, підтримує домашнє вогнище, і палку полум'яну Ліліт, яка перебуває у вічному пошуку чогось нового, ламаючи стереотипи, відкидаючи зі свого шляху всі обмеження та долаючи перешкоди. Вона може, водночас, і запалити у серці полум'я нових звершень. Це два боки однієї медалі, які живуть у кожній жінці-воїні.

Коли вже голова гуділа від роздумів, я зрозумів ще одну річ: не треба так затято шукати відповіді на питання: «Чому представниці прекрасної статі йдуть служити?» А якщо я вирішу зайнятися вишиванням хрестиком і в'язанням гачком? Що тоді? Мені також будуть набридати питанням на кшталт: «А чому це ви обрали такий жіночий вид діяльності?». Тому що мені так захотілося — відповім я. Так, це мій власний, особистий вибір свідомої людини, а не жінки чи чоловіка. То чому ж ми жінці апіорі відмовляємо в праці, обранні суто чо-

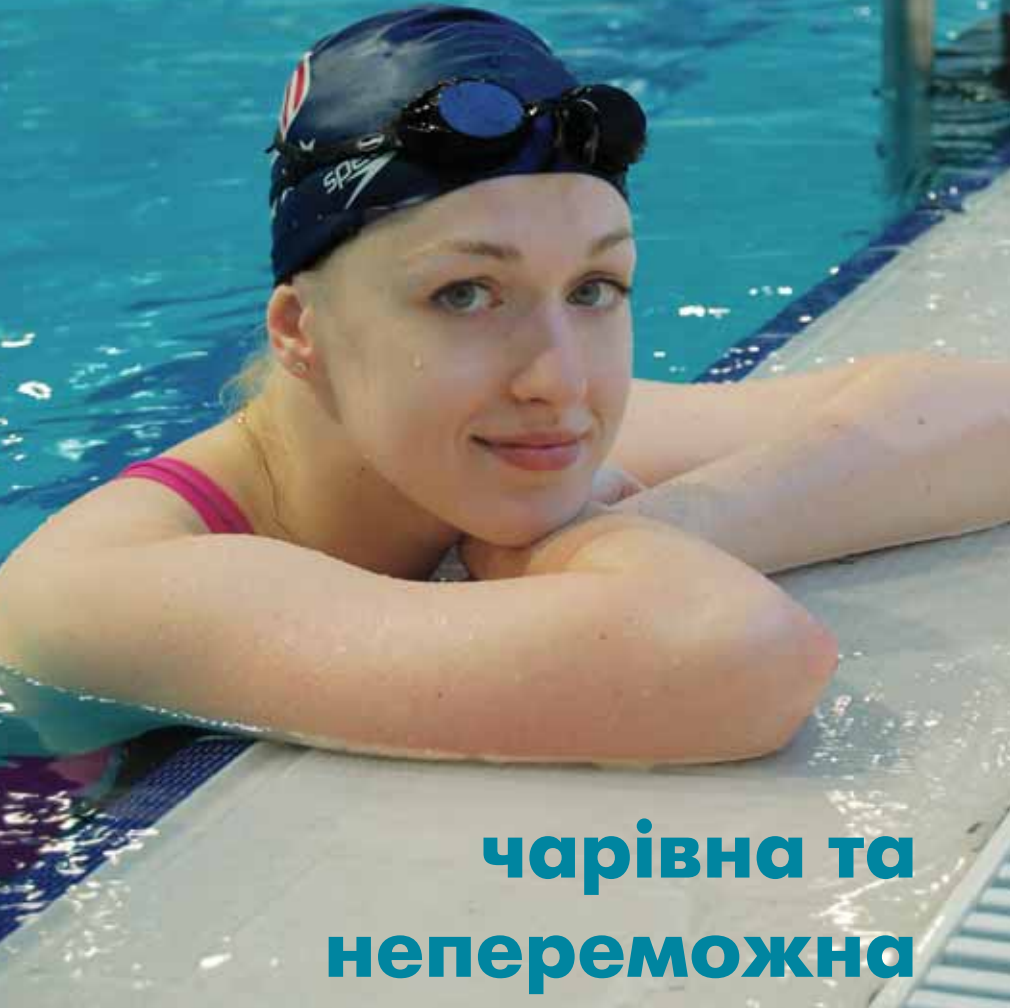
ловічої роботи? Ми так хочемо отримати відповідь на наше сакральне «чому». Це вже гедзі чоловічої психології. Не існує чоловічих і жіночих професій, є просто свобода вибору, яка обмежується нашими можливостями, талантами та схильностями.

Психологи давно довели, що всі наші проблеми з дитинства. Немає сенсу тут сперечатись. Змалечку ми підсвідомо формуємо картину свого майбутнього життя. Тому не варто дивуватися, чому маленька бешкетниця з колінками в зеленці стала майором, а слухняний хлопчик, який любив гратися ляльками старшої сестри — відомим модельєром. Стаття — це лише умовність. І не треба ставити питання і доводити, що жінці не місце в армії. Вибір в житті здійснює особистість. Вона сама визначає своє місце в суспільстві. Нам усім варто з великою повагою ставитися до такого сміливого мужнього вибору жінки у формі.

Лейтенант Д.Ч.

P.S. Кілька днів тому зателефонував свій новий знайомий. Запросив на каву. Вона погодилась. І попросила забронювати столик у нашому кафе рівно за півроку. Ми зустрінемося, як тільки вона повернеться з миротворчої місії. Амазонка...

АРМІЙСЬКА «РУСАЛКА»:

чарівна та непереможна

Напевно, тільки самим спортсменам дано зрозуміти, чого варта хоча б одна медаль, завойована на чемпіонатах світу чи Європи. Піднятися на п'єдестал на змаганні такого рангу — і з упевненістю можна сказати, що спортивна кар'єра вдалася. У колекції заслуженого майстра з підводного спорту ЦСК ЗС України старшого солдата військової служби за контрактом Ольги Шляховської — 90 медалей, завойованих на чемпіонатах, Кубках світу та Європи, а також на Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, які є своєрідним аналогом олімпіад. Армійську «русалку» (так лагідно називають плавчих у ластах) цінують і в рідному Центральному спортивному клубі Збройних Сил України. Зокрема, за підсумками минулого року її вшанували в когорті найсильніших спортсменів клубу з врученням пам'ятного кубка.

Як стати чемпіоном? Чого коштувало це досягнення чарівній киянці Ользі Шляховській та які перспективи вона вибудовує у своєму житті? Про все це ми говорили у спортсменки вдома, в затишній оселі на Березняках, де вона мешкає разом з мамою та бабусею. До речі, саме її мама, Алла Арнольдівна, відіграла вирішальну роль у виборі професійної стежки своєї доньки. Вона деякий час працювала шкільним тренером та згодом, враховуючи її досвід в підводному спорті (отримала майстра спорту), жінку запросили на роботу в басейн. Одразу ж набрали юнацьку групу з плавання в ластах. Оскільки Оля була доволі активною дитиною — танцювала, співала, займалася спортом — мама вирішила забрати її до себе, дарма, що донька була значно молодша за своїх однокласників. Таким чином, розпочавши тренування з 9 років, Оля намагалася ні в чому не відставати від старших.

Дівчина зберегла цікаві враження дитинства: «З самого початку мене навчили плавати саме в ластах, з трубкою. І хоча це давалося нелегко — особливо дошкуляли незручності при диханні, нерідко захлиналася водою, а одного разу навіть з пересердя жбурнула ненависним приладдям у тренера (мама цей випадок пам'ятає і сьогодні) — та все ж навчилася. Так ось (тепер це видається смішним), свого часу переді мною, малою, постало питання, як можна взагалі плавати без ластів. Пам'ятаю, ми групою виїхали до моря й нам дали команду проплисти до пірса без обладнання. Я була просто спантеличена: «Ого, чи це можливо?!». Плавання без ластів видавалося мені дивним і дуже повільним...»

З часом дитяча школа з водних видів спорту (нині — «Аквалідер») стала для Ольги, немов ще одна домівка. Басейн був доволі завантажений, отож часто тренування розпочинали о 8–8.30 вечора. Щодня! Такі умови витримували не всі. У групі з 15 дітей через рік залишилося 10.

Оля хоч і наймолодша, та виявилася доволі наполегливою. І хоча спершу на неї не звертали особливої уваги, берегли, та з кожним новим змаганням у дівчинки відчувався помітний прогрес. У плаванні з цим аж занадто об'єктивно (не

так, як в легкій атлетиці — ставлять більше чи менше балів), адже тут все визначає «Його величність» секундомір.

Першим значним випробуванням для юної Шляховської став Кубок міста — масштабні змагання, які раніше проходили у Києві. Попри дебют, Оля на них виборола третє місце.

— Я отримала першу свою медаль та диплом за плавання на спині, — пригадує рекордсменка. — Враження дуже яскраві, адже це були мої перші нагороди. Особливо сподобалась медаль: невеличка, але гарна. Її пристібали на шпильці. А ще, пам'ятаю, як хвилювалася на старті, потім пливла, захилялася... Пригадую, й стає смішно: маленька, невміла, але вперта...

У 1997 році Шляховська отримала змогу, як кажуть, відчувати різницю між змаганнями в Україні та за кордоном. Вона взяла участь у міжнародній першості у Гданську (Польща). Потрапила туди у складі збірної команди України. Спортсмени-інструктори тут були з ЦСК ЗСУ. Загалом армійський клуб забезпечував поїздку.

— Всім спортсменам видали форму і — гуртом в автобус. Ось так від ЦСК і виїхали, — розповідає Ольга. — Я вперше опинилася за кордоном, й було доволі страшно. Дивилася на своїх старших колег з

величезним бажанням бути схожою на них, а ще дуже хотілося перемогти. Хоча моїм завданням було не виграти, а просто добре проплисти.

Польща зустріла спортсменів несподіваним похолоданням. Змагання планувалися в морі, а температура води становила всього + 10. Довелось тренуватися в екстремальних умовах, зокрема й Ользі, якій тільки-но виповнилося 12 років. Та дівчинка виявилася не з лякливого десятка. Вже тоді виховувала у собі силу волі, терпіння, загартовувалася фізично. Згодом організатори вирішили перенести змагання на озеро, де вода була тепліша.

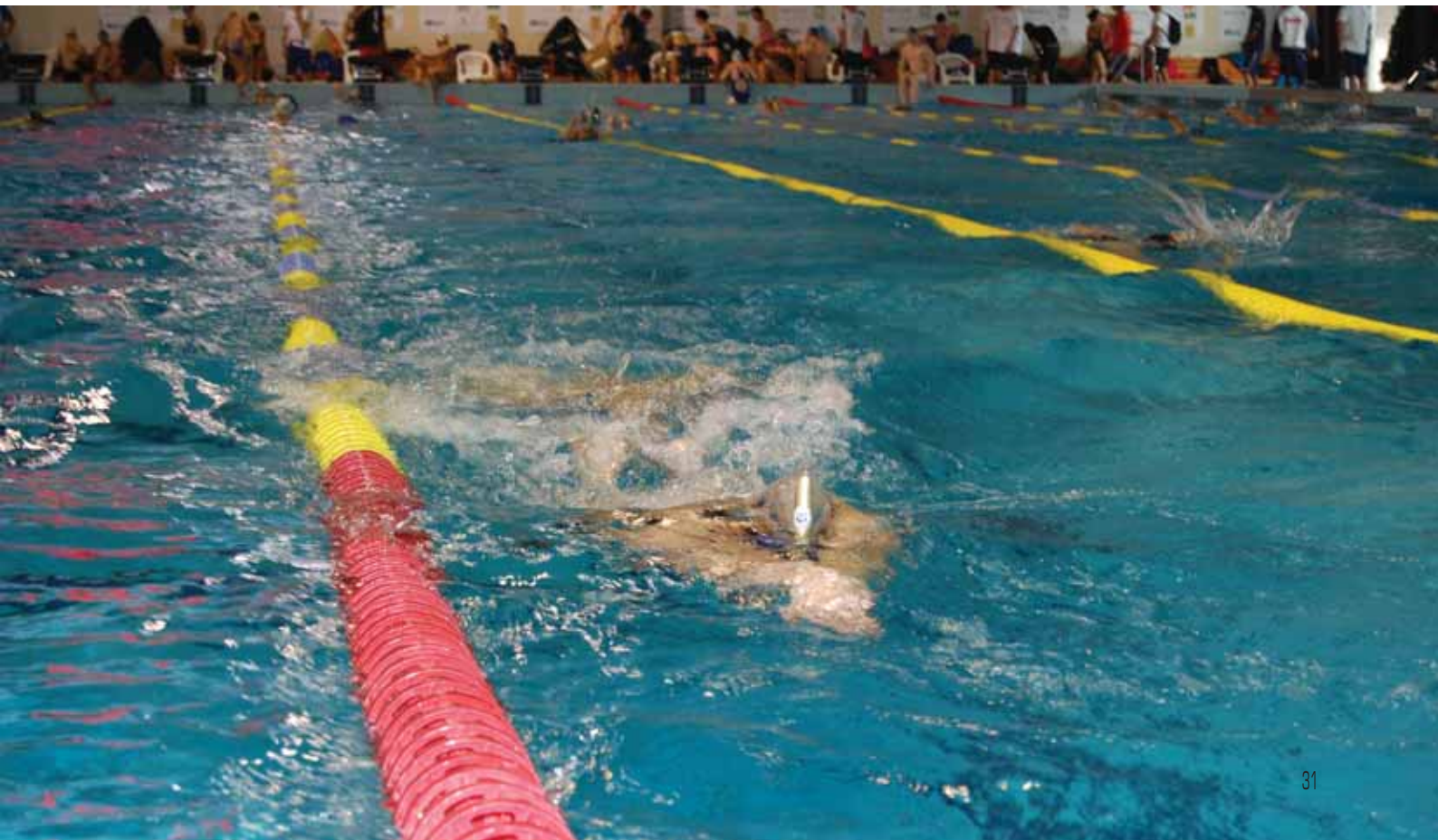
4-кілометровий марафон запам'ятався на все життя. Особливо важко дівчині дався масовий старт. Тіснота, стусани... Хтось зачепив трубочку, штовхнув. Одне слово, довелося несолодко. Та Ольга прийшла на фініш чотирнадцятою серед близько 40 учасників. Для першого разу це був чудовий результат. Однак, пригадує, вийшла з води й почала задихатися. Відчуття були дуже неприємні. Що тоді ста-

лося, точно невідомо. Можливо, у розпалі боротьби на дистанції десь перетиснула екіпіровка чи штовхнули і... пішов спазм. Пізніше ще не один марафон у спортсменки асоціювався з першою її офіційною дистанцією та з тим, як вона задихалася. Мама була просто вражена й довго ще переживала. Але Ольга змогла перемогти себе. Це в її характері: як би важко не було — треба доплисти!

Коли під час нагородження Оля почула своє прізвище англійською мовою — це був справжній сюрприз. Її нагородили дипломом та вазою як наймолодшу учасницю змагань. Так відзначили волю дівчинки до перемоги. До речі, вазу з «польського» марафону Ольга береже до цього часу.

Увагу на Ольгу звернули ще при відборі в Україні, перед поїздкою до Польщі. Її взяли, навіть попри те, що була надто юною. Вдалий виступ ще більш зміцнив позиції спортсменки. Незабаром знайомі Євген та Олена Яковлеви, які працювали тренерами у ЦСК ЗСУ (нині Євген — старший тренер збірної України з плавання у ластах), зап-

На першому марафоні у розпалі боротьби на дистанції десь перетиснула екіпіровка чи штовхнули і... пішов спазм. Але Ольга змогла перемогти себе

Є працелюбність — обов'язково буде й чемпіон! Розмови про талант без праці — це переливання з пустого в порожнє

росили дівчину до армійського спортивного клубу. Традиційно всі відомі спортсмени виступали саме від нього, отож Шляховська не сумнівалася ні хвилини. Загалом, їй завжди імпонували люди у погонах. Свого часу її дід був військовим інженером, пізніше воював в Афганістані.

ЦСК ЗСУ дав змогу набути більшого досвіду участі в міжнародних змаганнях. А ще, як тільки Ользі виповнилося 19 років, вона вступила до лав Збройних Сил України, підписавши військовий контракт.

Змагання все більше вимагали підготовки. Про це свідчить типовий робочий день Ольги: підйом о 6:15, о 7:30 — початок тренування у воді, 15:30 — робота у тренажерному залі, о 16:45 — знову вода. Коли у Шляховської запитують про універсальний рецепт успіху в спорті, вона без вагань говорить про працелюбність. Тільки працелюбність та цілеспрямованість, а ще можливість працювати у тандемі (взаєморозумінні) з тренером, на її думку, дають результат. При цьому тренер має бути диктатором. Ольга визнає, що інколи сперечається з матір'ю, пропонуючи альтернативні плани тренувань, хоч і вважає, що

це неправильно. Отож, якщо є працелюбність — обов'язково буде й чемпіон! Ніхто нової формули не придумав. Бо, як переконує спортсменка, її насправді нема: «Розмови про талант без праці — це переливання з пустого в порожнє. Звичайно, талант — це важливо. Але, знову ж таки, людина має бути ще й цілеспрямованою. Проте, нерідко талановиті дещо недбалі щодо свого зростання та спортивного життя. Вони можуть собі дозволити прогуляти, пропустити. У спорті ж, як у військовій службі, все просто: має бути дисципліна!».

Це, передусім, пов'язано з постійною підтримкою фізичної форми. Так, під час плавання в ластах задіяні всі м'язи. Навіть руки, які перебувають у статиці, також під навантаженням. Їх потрібно тримати, як кажуть плавці, «у стрілочку». Найбільше навантажуються м'язи стегна (особливо чотириголовий), спини та всі м'язи ніг. Ольга любить порівнювати плавців з дельфінами. Стили плавання їй справді дуже схожі. Зокрема, щоб продавити ласт, треба зігнути коліно, а це в свою чергу включає в роботу чотириголовий м'яз стегна, м'язи преса та спини. Для підтримки ніг Ольга

тренується з вагою — присідає зі штангою, виконує розгинання на тренажері плюс — «візок виштовхування» і скакалка. Тут і силові вправи, і вправи на витривалість. Якщо година тренажерного залу — чотири рази на тиждень, то у басейн спортсменка ходить щодня. Під час підготовки до змагань тренується двічі на день по півтори години зранку і ввечері. Щоденно долає від 3 до 5 км. Як каже, за роки тренувань вже обігнула екватор (пропливла понад 40 000 км)! Плавати більше просто немає змоги, адже у підводному спорті ласт перетискає ногу. Отож треба зупинитися, переодягатися, розминатися. Інакше не можна, адже з болем не впоратися — він просто давить на м'язи.

І так від змагань — до змагань.

У грудні 2004 року Ользі було присвоєне звання заслуженого майстра спорту. Це сталося одразу ж після перших медалей на Чемпіонаті світу. Тоді в 2003 році у Шляховської була бронза на марафоні. А в 2004-му — одразу два третіх місця. Саме тоді українська «русалка» вперше виступала на дорослому рівні, і вперше на змаганнях у басейні. Українська збірна привезла чотири медалі, дві з них — належали Ользі.

Здавалося, все йшло за планом, однак життя підкидає свої «сюрпризи». Прикра несподіванка чекала на Шляховську на її перших Всесвітніх іграх 2005 року. Вже спочатку була деяка незручність, адже Ігри розпочалися одразу після Чемпіонату Європи. На ньому Ольга пропливла 200 м дуже успішно й була у призах. Однак на Всесвітніх іграх на попередніх запливах виявилася така висока щільність результатів, що їй не вистачило однієї соті, аби потрапити у фінал. Було дуже образливо, адже спортсменка багато готувалась та реально претендувала на призове місце. Та вона все ж знайшла в собі сили й знову продовжила тренування.

І ось у 2008 році Ольга разом зі спортсменкою з Росії побила рекорд Європи на дистанції 400 м з результатом 4 хвилини 19,34 секунди. Це був справжній успіх, який окриляв! (До речі, торік Шляховська перевершила власне досягнення).

Загалом у підводному плаванні в ластах нині рекорди суттєво прог-

Під час підготовки до змагань спортсменка щоденно долає від 3 до 5 кілометрів. За роки тренувань вже обігнула екватор!

ресують. Це пов'язано з тим, що багато моментів залежать від екіпіровки. Часто-густо трапляється так, що перемагає той, в кого вона краща. А виробники обладнання, як правило, приватні особи. І не завжди з ними домовишся. Якось Ольга попросила одного російського тренера зробити їй ласт, але той навідріз відмовив: «Ти складеш конкуренцію моїм спортсменам...». І як у воду дивився. Шляховська таки її склала. На наступному Чемпіонаті світу виборола одразу дві золоті медалі. Вона стала абсолютною чемпіонкою, посівши перше місце в естафеті та на дистанції 6 000 м. Пізніше ще дві золоті медалі здобула в марафоні. Змагання проходили в Італії, і цього разу перемога дісталась доволі важко. Ольга як лідер постійно плавала в естафеті четвертою. А тут пішла третьою. Звичайно, не хотілося втрачати репутації, отож випередила росіян. Завдячуючи досвіду, досягла значного відриву, й на останньому етапі українська команда нічим вже не ризикувала.

У 2009 році Шляховська вдруге взяла участь у Всесвітніх іграх і довела, що вона надовго в трійці найсильніших. Виборола дві бронзові медалі на дистанціях 200 м та 400 м. Головними суперниками були знову росіяни та китайці.

Завдяки міжнародним змаганням у Ольги з'явилися нові друзі з різних країн. Вона добре володіє англійською і з багатьма листується. Отож чимало знає про їхнє життя. За її словами, багато плавців у ластах за кордоном суміщають роботу з тренуванням. І це доволі важко. Інколи їм готуватися складніше, ніж українським «русалкам», адже доводиться за власний кошт орендувати навіть водні доріжки. Водночас у Європі створено всі умови для школярів і студентів. Тут проходять чимало універсіад та інших заходів, є прекрасні спортивні бази — все сприяє підготовці до міжнародних змагань. Нашим юніорам залишається лише по-доброму заздрити. Однак чи варто говорити лише про розвинуту Європу? У Білорусі юнацькому спорту так само приділяють велику увагу. За словами Ольги, цим опікуються спонсори або держава. Білоруси тепер беруть участь у всіх кубках. В Росії є також свої плюси. Зокрема, це — кубки збройних сил. На жаль, у нас

таких змагань вже нема. Отож, залишається долучатися до російських, але поза конкурсом. Прикро, адже в Україні з'явилася б ще одна команда з підводного плавання. Це стало б значним проривом у національному підводному спорті.

Чи засмучується Ольга від того, що свого часу почала займатися не олімпійським видом спорту? На це питання спортсменка відповідає абсолютно впевнено: «Ні!». Можливо, в олімпійському виді вона б не досягла таких успіхів. Плавання в ластах — це саме її! А це переможна українська «русалка» на власному досвіді переконалась: спорт вчить долати труднощі, крокувати вперед, не зупинятися на досягнутому. Й вона це довела власним прикладом: середню школу закінчила із золотою медаллю, перший виш — Національний університет фізичного виховання та спорту — з червоним дипломом. Нині студентка успішно здобуває другу вищу освіту. І в майбутнє дивиться з упевненістю. Тренування продовжує. Хоча з кожним роком все важче відновлюватися після міжсезоння.

— Мимоволі задумуєшся, що рекордсменом України вже була, медалі з чемпіонату світу та Європи є, стояла на п'єдесталах... Можливо,

вже вистачить? 27 років у підводному плаванні — це вже довгожителю, — говорить Ольга. — Моя старша колега прапорщик Юлія Семенченко у 29 років звільнилася зі Збройних Сил і закінчила свою спортивну кар'єру. Серед жінок в Україні у нашому спорті та віці — одиниці. Хоча за кордоном, особливо в Німеччині, багато спортсменів виступають й по 30, й по 35 років. Й це також приклад.

Шляховська не виключає, що в недалекому майбутньому може стати тренером. Принаймні нині під час тренувань у басейні залюбки спілкується з дітьми, які звертаються до неї за порадами. Рекордсменка з готовністю відгукується на ці прохання, допомагає. Й це їй подобається. Водночас Ольга бажає й надалі пов'язувати свою долю з армією.

...Наша розмова несподівано добігла кінця — втрутилося звичне та наполегливе для Ольги: «Час — на тренування!». Зайвий раз переконався: армійська «русалка» кожним днем свого життя підтверджує власний рецепт успіху, в якому головна складова — дисциплінованість.

Руслан ТКАЧУК

«Десант — це наша гордість і краса»

Їхня врода зачаровує, усмішки обеззброюють, а військова форма додає загадковості. А ще вони вміють ходити дефіле, стріляти, бігати, плавати, водити автомобіль. Ці навички демонстрували в грудні минулого року фіналістки всеармійського конкурсу «Міс «Десант» — 2011». З поміж 40 учасниць та більш ніж 300 претенденток конкурсу, до заключного туру потрапили лиш семеро. Армійська красуня — це не тільки бездоганна зовнішність та належність до професії захисника Вітчизни. Це, перш за все, вміння відчувати себе жінкою — жінкою за будь-яких обставин: на сцені, в басейні, за кермом військового автомобіля чи під час стрільби з пістолета на полігоні навчального центру «Десна». А замість конкуренції, обов'язкової на подібних конкурсах, бажання допомогти одна одній перемогти. Ось такі вони — наші чарівні амазонки та берегині. Переможницею всеармійського конкурсу «Міс «Десант» — 2011» стала старший солдат 79-ї Миколаївської окремої аеромобільної бригади Олена Кольчак, у якої 19 стрибків із парашутом, «Першою віце-міс» — солдат Ірина Іваник та «Віце-міс» — капітан медичної служби Олена Миколайчук.

ПІДВОДНИКИ

19 березня — День підводних сил флоту

Етапи розвитку підводного флоту створюють героїчні долі людей, яким випала честь і відповідальність вписати золотими літерами власні імена на скрижалі історії. Серед них чимало українців. Особливе місце належить славетному сину України Олександр Трипольському. Йому випав жереб очолити перший в історії навколосвітній перехід підводних човнів із Владивостока у Полярне через Тихий і Атлантичний океани та Панамський канал.

Війну з гітлерівцями Олександр Трипольський зустрів на Балтиці, а через 9 місяців його, капітана 1-го рангу, терміново відрядили на Тихоокеанський флот. Задля знайомства з командирами підводних човнів типу «С-1», командир 3-го дивізіону Олександр Трипольський зібрав чотирьох офіцерів на береговій базі: капітан-лейтенанти: Іван Кучеренко — командир «С-51», Дмитро Братішко — командир «С-54», Лев Сушкін — командир «С-55» і Григорій Щедрін — командир «С-56».

Герой Радянського Союзу віце-адмірал Григорій Щедрін про зустріч підводників із Трипольським у своїх спогадах пише так: «Високий, широкоплечий богатир з відкритим обличчям, на якому грала жива усмішка, і уважні, доброзичливі очі, які оглядають нас. Потиснули руки, запропонував стільці та сказав:

— Дуже радий. Багато чув гарного про кожного з вас. Нам тепер служити разом і треба знати про друзів якщо не все, то якнайбільше. Я матиму можливість познайомитися з кожним із вас, а зараз розповім про себе...»

Він розповів, що народився в 1902 році в селі Межірічка Народицького району Житомирської області. Українець. Після закінчення середньої школи, у 1924 році, призався на флот. Закінчив школу водолазів. Служив на крейсері «Профінтерн». Був командиром відділення Артилерійської школи, потім — старшиною шифрувально-штабної служби дивізіону підводних човнів. Закінчив курси вдосконалення командного складу і став старшим фахівцем бригади підводних човнів Балтійського флоту. Навчався в командирському класі навчального загону підвод-

ного плавання. Був помічником командира підводного човна «Л-2», а потім командиром «Л-55». У 1938 році став командиром підводного човна «С-1».

«Дивізіоном команду з 1940 року, у 1941 році призначений комбригом, — пише Щедрін. — А тепер прибув до вас ділитись бойовим досвідом.

Через паузу, ймовірно, обмірковуючи, чи варто про це згадувати, Олександр Володимирович продовжив:

— Походження моє — двоїсте. Батько — син поміщика, мати — батрачка. Батько помер у 1907 році, а мені з восьми років довелося в поміщика працювати пастушком, поденником. Після революції у вантажники подався. Це щоб вас моє дворянське походження не лякало.

Трипольський попросив кожного з присутніх розповісти про себе. Кучеренко доповів, що народився в 1906 році в селі Новосілки, нині Макарівського району Київської області. Українець. Освіта середня. У Військово-морському флоті з 1929 року. Після закінчення військово-морського училища у 1933 році направлений на Тихоокеанський флот. Командир штурманського сектора підводного човна «М-13». Закінчив клас підводного плавання Тихоокеансько-

го флоту. Помічник командира підводного човна «Щ-111». Командир човна «М-17», а потім і «Щ-111». 3 грудня 1941 року — командир «С-51». Після нього комдиву доповіли Братішко, Сушкін і Щедрін.

«Трипольський розповідав нам усе, що знав про дії балтійських підводників у 1941–1942 роках, — згадує Щедрін. — А знав він багато, причому на пам'ять не покладався. У нього був блокнот з акуратними записами про бойові походи човнів. Проаналізувавши їх, тепер робив для нас обґрунтовані висновки з бойового досвіду, отриманого на Балтиці.

20 вересня прибігший у док потужний терміново викликав Трипольського з командирами і комісарами човнів до комбрига. Запропонувавши нам сісти, командир бригади відкрив папку і рівний голос, чітко і виразно прочитав виписку з наказу народного комісара ВМФ від 9 вересня 1942 року...»

Втрати першого року війни і неможливість суднобудівних заводів їх надолужити (завод у Северодвінську лише будувався) спричинили зниження чисельності, а отже і бойової активності підводних сил Північного флоту. Для його посилення підводними човнами відповідно до постанови Державного Комітету Оборони зі складу Тихоокеанського флоту виведено шість човнів: два великих — «Л-15», «Л-16» і чотири середніх — «С-51», «С-54», «С-55», «С-56», які були направлені в Полярне — головну базу діючого Північного флоту. Маршрут переходу із Владивостока до Мурманська через Панамський канал передбачав короточасні заходи дизельних підводних човнів у Петропавловськ-Камчатський (СРСР), Датч-Харбор на Алеутських островах і Сан-Франциско (США), на дві закордонні військово-морські бази США: Кокосоло у Республіці Панама і Гвантанамо в Кубинській республіці, у Галіфакс (Канада), Рейк'явік (Ісландія), Портсмут, Розайт на півночі Шотландії і Леруік на Шетлендських островах (Великобританія).

«...У коридорі ми готові танцювати, хоча штаб і не місце для танців, — розповідає Щедрін. — Нас наздогнав Трипольський і запитав: — Ну, як, слов'яни? Задоволені?

Чи задоволені ми? Не те слово! Ми у захваті, раді, просто на деся-

тому небі від щастя. Але й такі епітети повністю не віддзеркалюють наших почуттів. Сушкін і тут виявився вірним собі:

— Жодний човен у світі в такому переході не бував. А цілим дивізіоном і поготів, ніхто навколо світу не ходив. Нам першим доручили прокласти найдовшу борозну в океані! Нам неймовірно пощастило!»

Трипольський створив у дивізіоні дві тактичні групи. До першої належали «С-55» і «С-54», старшим призначений Сушкін; до другої — «С-51» і «С-56», під особистим командуванням комдива. Він перебував на «С-51».

Перша група вийшла з рейду Босфор-Східний 5-го, друга — 6-го жовтня 1942 року. Проводжали їх усі члени Військової ради флоту. Командувач Тихоокеанського флоту віце-адмірал Іван Юмашев побажав підводникам щасливого походу і найкращого виконання військового обов'язку.

Першими до американського материка відправилися «Л-15» і «Л-16», що базувалися у Петропавловську-Камчатському і виступили в похід 25 вересня. Але у виписці з наказу наркома ВМФ йшлося про всі човни, крім типу «Л». Наказ вимагав «...здійснити прихований перехід зі своїх баз у Полярне...». Цей факт тримали в секреті навіть від командирів-підводників човнів ти-

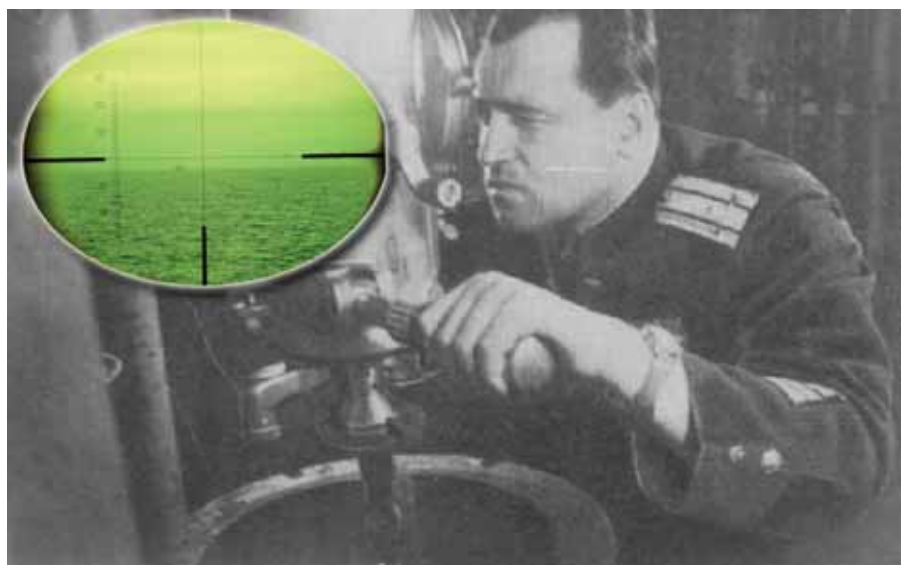
пу «С». Трипольський про перехід човнів «Л-15» і «Л-16» довідався лише після прибуття у Петропавловськ-Камчатський та особистої зустрічі з командиром військово-морської бази. А стосовно «борозни в океані» — першим у Полярне прибув Кучеренко, а не командир човна типу «Л».

За добу до приходу в Датч-Харбор радисти човнів типу «С» отримали радіограму наркома ВМФ. В ній повідомлялось про загибель «Л-16» з усім екіпажем. Його атакувала невідома субмарина. Командир дивізіону наказав із фактом загибелі човна ознайомити кожного моряка та зажадав підвищення пильності, посилення уваги при спостереженні за поверхнею води та повітрям і абсолютної чіткості у несенні вахти.

«...У Датч-Харбор прилетів подивитися наші човни командувач Алеутського сектора оборони, — пише Щедрін. — Обійшов весь дивізіон, а «С-51» оглянув особливо прискіпливо. Чистота і порядок у відсіках йому дуже сподобалися.

— Корабель утримується зразково, — сказав він командирі капітан-лейтенанту Іванові Кучеренку. — Нашим підводникам потрібно у вас повчитися. Я подбаю, щоб вони повчилися у вас. А наступного разу прийду в парадній формі, адже тут її ніде забруднити.

...Із Владивостока до Мурманська через Панамський канал, Петропавловськ-Камчатський, Датч-Харбор, Сан-Франциско, Кокосоло, Гвантанамо, Галіфакс, Рейк'явік, Портсмут, Розайт, Леруік

Нас вразило, що всі офіцери і рядові бази знають про наше перебування в порту і про загибель «Л-16». Командири човнів типу «Л» до заходу в Датч-Харбор і не підозрювали, що слідом за ними з Владивостока йде наш дивізіон, а тут командир «Л-15» довідався про це від рядового солдата. Місцеве командування не занадто опікувалось збереженням таємниці нашого переходу. Японці могли дізнатись, а від них і німці...».

Важливо, що СРСР в цей період не воював із Японією. Діяв пакт про нейтралітет. Японія у стані війни із США і Великобританією. Вона також оголосила війну Канаді, Панамі, Кубі і деяким іншим країнам. Японія із Німеччиною в союзі. До пакту трьох держав — Німеччини, Японії й Італії — про політичний і військово-економічний альянс був прикладений спеціальний секретний протокол. Ним передбачалось створення об'єднаної військової і військово-морської комісії, потім перетвореної в об'єднаний комітет потрібного пакту. Так що японські субмарини нишком могли торпедувати радянські човни з національними прапорами.

Чи могли німецькі човни знищити дивізіон із Радянського Союзу? Для цього треба було подолати Панамський канал і атакувати радянські субмарини у Тихому океані. Це було можливе лише теоретично, фактично ж німці не могли виконати це завдання. Американське командування надійно обороняло

Командири човнів типу «Л» до заходу в Датч-Харбор і не підозрювали, що за ними з Владивостока йде наш дивізіон, а тут командир «Л-15» довідався про це від рядового солдата

зону Панамського каналу. Найбільш відповідальні пункти (Пуерто-Кастілья, порт Лимон й інші) були обгороджені протичовновими сітками. На аеродромі Коко-Со-ло дислокувались літаки протичовнової авіації з радіолокаційними установками. Район також обороняли чотири ескадрених міноносці, тому німецькі підводні човни діяли вздовж східного узбережжя США і Канади.

«...Вранці 28 жовтня дивізіон вийшов з гавані Датч-Харбора, — розповідає Щедрін, у той час командир човна «С-56», — у Тихий океан із Берингового моря. Почався шторм. Било і заливало сильно. О 10.35 29 жовтня щось вдарило в «С-56» під другим відсіком. Вибуху не сталося. Пізніше, в доці, з'ясували: — у днище «С-56» потрапила торпеда. Що не вибухнула, ми на неї не в образі. Можливо, нас врятували хвилі, і не торпеда вдарила, а ми її, коли вона проходила під нами. В усякому разі, вважаємо себе щасливцями.

Рано-вранці 5 листопада на обрії — земля. Дирижабль із розпізнавальними знаками США знизився до 400 метрів та вказав нам курс. Швартування чотирьох човнів тривало менше чверті години. Наша стоянка — в 30 милях від Сан-Франциско.

У штабі бази вивчили обстановку району переходу, а вранці 2 листопада отримали інструктаж. Нам повідомили: між Сан-Франциско і Сан-Дієго неодноразово з'явля-

лись японські підводні човни. Панамська затока теж є зоною їхньої активної діяльності.

Ще на початку плавання від Сан-Франциско обрали режим руху. Зі світанку до вечора йшли зі швидкістю 16, уночі — 10–12 вузлів, працював один дизель. Курс тримали у 100–300 милях від узбережжя. Щодня — заняття, тренування, навчання. Періодично, але за сигналом флагмана, занурювались, поєднуючи термінові занурення із навчаннями з ухилення від противника.

Чим нижче до півдня, тим вище температура на містку і у відсіках. Зрештою, спека стала нестерпною. Температура повітря досягала 40, а забортної води — 28 градусів. Корпус човна нагрівався так, що до нього неможливо доторкнутися.

Підводники втрачали апетит. На камбузі перестали готувати першу і другу страви. Тим, хто стояв на вахті, періодично давали шматочки льоду.

О 10 годині 17 листопада сигнальник «С-56» червонофлотець Д. Подковирін підняв прапорець і голосно доповів:

— Слід торпеди праворуч вісімдесят!

— Обидва, найбільш повний! Передати флагману: — Торпеда праворуч!

Човни помчалися на граничних швидкостях, а сріблястий, пухиристий слід наближався до борта зі швидкістю кур'єрського потяга. Торпеда перетнула кільватерний струмінь в 50 метрів за кормою. На містку всі зітхнули з полегшенням. Атака комусь не вдалась. Але кому? За слідом не визначити. За півгодини знизили хід до 16 вузлів. Ще раз про торпеду доповів 24 листопада

кермовий — сигнальник В. Немальцев. Вахтовий офіцер лейтенант П. Скопін ухилився від атаки маневром.

Об 11.30 24 листопада зустрілися з патрульним катером і під прикриттям попрямували до Панамі. О 9 годині 25 листопада увійшли в річку Ріо-Гранде — підхідний фарватер до каналу. Прохід каналом тривав близько шести годин. Нашими лоцманами були командири американських підводних човнів. Вони супроводжували нас до бази Коко-Соло.

Гордон Кемпбл ознайомив нас із обстановкою і показав карту виявлення німецько-фашистських підводних човнів у Карибському морі і Мексиканській затоці. Вона вся поцяткована кружками з хрестиками. Це точки виявлення і місця затоплення суден.

Зі свого штабу Кемпбл відвіз нас у Колон, до штабу контр-адмірала Ван Хука, де ми продовжили знайомство з обстановкою до Галіфакса, за межами Карибського моря. В Атлантиці діють одиночні ворожі підводні човни. Найбільша їхня активність на широті Нью-Йорка, а також поблизу острова Ньюфаундленд...».

Під час переходу дивізіону радянських підводних човнів через Тихий океан німецькі субмарини не виходили в море для дій із порушення морських сполучень противника на маршруті Датч-Харбор — Сан-Франциско — Коко-Соло. Всупереч пакту про нейтралітет СРСР і Японії дисципліновані командири японських підводних човнів неодноразово атакували радянський «С-56». Виходячи з цього, командувач Об'єднаного флоту адмірал Ісороку Ямамото, мілітарист і розробник плану раптового удару по кораблях Тихоокеанського флоту, наказав своїм підводникам торпедувати і радянські підводні човни.

«...О 9 годині 5 грудня 1942 року пройшли від Коко-Соло 708 миль і пришвартувалися до пірса американської бази Гвантанамо, — пише віце-адмірал Григорій Щедрін. — Увійшли через дві лінії бонів з підвішеними протичовновими і протиторпедними сітками.

Командир дивізіону Трипольський з командирами човнів відвідав помічника командира бази. Позналилися з командиром ви-

діленого нам патруля-бота і домовилися з ним про сигнали небезпеки і висадку американського сигнальника наприкінці ескортування. О 12.45 знялися зі швартових.

6 грудня вийшли в Атлантику і Саргасове море. Незабаром сторожовик закінчив ескортування і повернув на зворотний курс. Ми прямуємо в Галіфакс самостійно.

У другій половині дня 8 грудня погода різко погіршилася, увечері розпочався шторм, а вночі нас наздогнав тропічний ураган. Човни загубили один одного.

О 16 годині 9 грудня увійшли в «око» урагану, а о 20 годині... пережили найстрашніше. Човен било і ламало протягом години. Пошкоджені цистерни головного баласту, розбито скло. Вода потрапила всередину міцного корпусу, ушкоджені деякі механізми, залитий снарядинний відсік.

Лише 10 грудня ураган став вщухати. Човни другої групи (Кучеренко і Щедрін) відкинуті на 60 миль від курсу. На широті Нью-Йорка температура води і повітря різко знизилася на 15-20 градусів, пішов сніг. Зустрілися човни в призначеному місці лише 11 грудня опівдні. Ескорт супроводжує нас до Галіфакса.

Попри штормову погоду, погану видимість і зламані гірокомпаси,

усі човни, крім загублого «Л-16», зібралися на одній іноземній базі. Командир дивізіону Трипольський тимчасово прийняв під своє командування «Л-15».

Ураган набагато збільшив обсяг ремонтних робіт, особливо на човнах другої групи. Корпуси і забортна арматура отримали такі пошкодження, що був необхідний ремонт у доці.

15 грудня на запрошення командувача флоту Канади контр-адмірала Муррея прибули до нього з візитом. Командувач вислухав наші прохання, віддав накази про надання допомоги щодо ремонту. Представив нам командира військово-морської бази Наутона і флагманського механіка флоту Тейлора, на яких поклав відповідальність стосовно допомоги. Муррей отримав вказівки із Лондона: у Рейк'явік мають йти «Л-15» і «С-51». Іншим трьом човнам наказано вирушити до військово-морської бази Ройзайд, розташованої поблизу столиці Шотландії — Единбурга. На всіх човнах, крім «Л-15» і «С-51», стояли старі, зношені акумуляторні батареї зі зниженою ємністю. Їх необхідно було обов'язково замінити.

Фашистські підводні човни діють «вовчими зграями». Групами із трьох-шести одиниць насакують

Перед виходом із Рейк'явіка командир човна Кучеренко вивчав маршрут проходження «С-51» через Гренландське, Норвезьке і Баренцове моря

човни другої групи з обмерзлими бортами і палубами дісталися Галіфакса об 11.30 12 грудня. «Л-15» прибув раніше. Представники командування Канади запросили нас відвідати лайнер «Куїн Елізабет». Лайнери «Куїн Елізабет» і «Куїн Мері» перевозили солдатів через Атлантику без охорони. Їхня 30-ти вузлова швидкість не залишала жодного шансу німцям на вдалу атаку.

Через шторм субмарини першої групи прийшли до Галіфакса із запізненням на дві доби. У Братішка і Сушкіна склалось враження, що маршрут ескортування і місце висадження сигнальника противник знав заздалегідь. Торпеда пройшла в декількох метрах від борту. Тепер

Трипольський створив у дивізіоні дві тактичні групи. До першої належали «С-55» і «С-54», старшим призначений Сушкін; до другої — «С-51» і «С-56», під особистим командуванням комдива

на ескорт, як вовки на череду. Використовуючи перевагу в надводній швидкості і великій довжині комунікації, атакують конвой декілька разів, головним чином уночі. Човни напевне обладнані радіолокаторами. Тепер одна така зграя вчепилась у конвой, що прямує з Англії до Канади. Минулої ночі потоплено чотири транспортні, цієї три...

Ремонт та вивчення обстановки в районах майбутнього плавання поглинали увесь час. Разом із штабом флоту розробили планову таблицю переходу. Йти передбачалося поодиночі, з розривом, човен від човна, в одну добу. Виходимо ввечері о 19 годині, перший — 24-го, останній — 29-го грудня.

Отримали документи на перехід. Усі човни вийшли в призначений час. Останній день 1942 року «С-56» провів під водою. На паралелі мису Рейс острова Ньюфаундленд на глибині 60 метрів зачепилися за щогли потопленого судна. Виривалися довго, та обійшлося. Легко ушкоджену радіоантену полагодили власноруч.

Почалися шторми від 9 до 12 балів і висотою хвилі 12–18 метрів. Більше не занурювались, адже і при надводному ході ми не вкладались у графік. Кораблі й екіпажі тримали важкий іспит. Містки і

центральный пост заливала холодна вода. Помпи ледь справлялися з відкачкою. Якщо закривали верхній рубковий люк і відкривали шахти подачі повітря до дизелів, заливало п'ятий відсік. Вахтові офіцери і сигнальніки стояли мокрі від голови до п'ят, одяг обмерзав. Біля протоки Девіса спіткали айсберги.

Вітри — льодові, містки вкриває лід. Човни било і кренило до 45 градусів. Постраждали кормові надбудови, цистерни головного баласту, стерна, механізми і прилади усередині міцного корпусу.

Оперативна обстановка також неспокійна. От деякі записи з мого щоденника:

«1 січня 1943 року

Ось і Новорічне поздоровлення! У радіограмі від англійського адміралтейства повідомляється про виявлення фашистських підводних човнів. Один із них на нашому курсі. Якщо залишиться на місці, то завтра з ним зустрінемося. Інформацію оголосив офіцерам і попросив довести до кожного матроса для посилення пильності спостереження і чіткості несення вахти.

3 січня

На містку вимок до рубця і промерз до кісток. Не встиг відігрітися — сюрприз. Старшина групи радистів Н. Пустовалов доповів:

— На московській хвилі гітлерівці передали повідомлення російською мовою. Назвали точні дати виходу наших човнів з Галіфакса і пункти, куди ми прямуємо...

8 січня

Радіограма з Лондона інформує про ворожі човни, що перебувають поблизу від нас. Радисти чули ту ж саму передачу противника з наполегливим твердженням про затоплення трьох наших підводних човнів. Та хоч і бреше Геббельс, воювати фашистські підводники вміють і потрапляти на хрест ниток їхнього перископа не варто...».

Через сильні шторми всі човни, крім «С-55», спізнилися до місця призначення на одну-три доби. «С-51» прибув у Рейк'явік 8-го, «Л-15» — 10 січня. «С-55», «С-54», «С-56» у Ройзайд прийшли 6, 10 і 12 січня відповідно.

Нашвидку полагодивши пошкодження, отримані в штормах, «Л-15» змушений вийти в Грінок (поблизу Глазго) для виготовлення й встановлення втрачених кормових стерен і ремонту приладів, понівечених у північній Атлантиці.

Наші кораблі у Ройзайді зустріли: глава радянської військової місії у Великобританії контр-адмірал Микола Харламов, інженер капітан 2-го рангу С. Зинов'єв та інші офіцери. Вони ознайомили нас із обстановкою. На час ремонту С. Зинов'єва відкомандирували до нас.

Човни потребували огляду в доках, заміни акумуляторних батарей і за домовленістю з британським Адміралтейством — встановлення радіо- і гідролокаторів. Незважаючи на велику потужність заводу, англійці визначили такі великі терміни робіт, що командири «С-55» і «С-56» відмовилися від цих пристроїв. Їх встановили лише на «Л-15» і «С-54». Для провадження робіт човну «С-54» довелося перейти в Портсмут, звідки він прийшов в Полярне лише 7 червня 1943 року. «Л-15» прибув на головну базу Північного флоту 29 травня...

А тепер про столицю Ісландії Рейк'явік і про перехід човна «С-51» у Полярне. У липні 1941 р. уряд США уклав з владою острова угоду «Про оборону Ісландії протягом війни». Американські морські піхотинці висадилися на острів і створили в Рейк'явіку військово-морську базу США. Англійські бойові кораблі теж перебували на цій

базі і виходили в море для охорони арктичних конвоїв між портами Ісландії (Рейк'явік, Хваль-Фьорд) і СРСР (Мурманськ, Архангельськ).

Перед виходом із Рейк'явіка командир човна Кучеренко вивчав маршрут проходження «С-51» через Гренландське, Норвезьке і Баренцове моря. Цей маршрут був районом активних бойових дій гітлерівських, радянських і союзницьких військово-морських сил. Кучеренко вирішив пересуватися потай, удень — у підводному, уночі — у надводному положенні.

Зазвичай маршрути проходження підводних човнів узгоджувались із представниками морських командувань США, Великобританії і СРСР. Це, зрозуміло, впливало на скритність походу. Проте доводилось зважати на змушену необхідність оповіщення сил союзників щодо пересування човна «С-51».

Кучеренко мав розумну обережність, рішучість і досвід чотиримісячного походу.

Командир підійшов з картою до столу:

— Не подобається мені, штурмане, що про наш перехід занадто багато знають. Давайте в місцях поворотів на інший курс за 30 миль до них зрізати кути. Нехай ці місця залишаються осторонь.

Так і зробили. А незабаром радіограма від командування Північного флоту: «Місце повороту не проходити — там виявлено підводний човен противника».

24 січня 1943 року підводний човен «С-51» під командуванням капітана 3-го рангу Івана Кучеренка зустрів ескадрений міноносець «Розумний» і супроводив у Полярне. «С-51» першим закінчив перехід і відкрив нову еру плавань радянських підводних човнів.

«Про подробиці найскладнішого, з морської точки зору, і небезпечного переходу розповів мені Кучеренко, — пише Герой Радянського Союзу контр-адмірал Іван Колишкін, у роки війни командир бригади підводних човнів Північного флоту. — Іван Фомич Кучеренко — великий, мужній, грубуватої статури чоловік — справив на мене гарне враження. Він твердий і рішучий у судженнях. Висловлюючи думку команди «С-51», з нетерпінням проситься в море, у бойовий похід.

Дивізіон під командуванням Трипольського завершив перехід. Незважаючи на безліч ворожих атак, жоден із човнів типу «С» не був пошкоджений

— Ремонт треба форсувати, товаришу комбриг, — енергійно говорить він. — Не на відпочинок ми сюди прийшли. Швидше на позицію нас відправляйте.

— За ремонтом справа не стане. А перш ніж йти на позицію, доведеться потренуватися на Кильдинському плесі.

— Це ще навіщо? — настовбурчується Кучеренко. — Хіба перехід через три океани — погане тренування? Та ми хоч зараз можемо в бойовий похід відправитися.

— Перехід ваш — дійсно героїчний, та цього замало, — охолоджує його запал. — На нашому морі без навичок багато не навоюєш. Подивимося, як ви вправляєтесь з атаками, особливо з нічними, тоді і випустимо в море.

Зрештою, Кучеренко погоджується, що тренування справі не зашкодять.

Гаряче бажання якомога швидше включитися в бойову діяльність бригади робить йому честь. А деяку зайву самовпевненість легко зрозуміти: не кожному підводнику доводилось пройти кругосвітне плавання...».

28 лютого «С-55» і «С-56» у супроводі англійського патруля-бота вийшли з Розайта і взяли курс на Шетлендські острови. 1 березня віддали якорі в гавані головного порту Шетлендських островів — Леруік — англійській базі легких

сил. Звідси — у Полярне: «С-55» — о 17 годині того ж дня, а «С-56» — через добу, вийшли в море.

О 10 годині 8 березня в призначеному місці «С-56» зустрів есмінець «Куйбишев» і о 14 годині підводний човен пришвартувався у Полярному. Через дві години туди ж прибула і «С-55». Обидва човни пройшли 17 210 морських миль. Екіпажі човнів подолали Тихий, Атлантичний, частину Північного Льодовитого океану; моря: Японське, Охотське, Берингове, Карибське, Саргасове, Північне, Норвезьке і Баренцове.

Дивізіон під командуванням Трипольського завершив перехід. Незважаючи на безліч ворожих атак, жоден із човнів типу «С» не був пошкоджений. Загибель «Л-16» для інших — важкий, але предметний урок необхідності дотримання найбільшої пильності. Човни пройшли відстань рівну кругосвітньому плаванню по 15–20-й паралелях, довівши реальну можливість перебазування кораблів з одного театру воєнних дій на інший. Вони побували в різних погодних і кліматичних умовах, випробували тропічні циклони й урагани Північної Атлантики, гарячі південні моря і студені води Арктики.

Леонід ПОРИЦЬКИЙ,
полковник у відставці, військовий історик

ДИТЯЧИЙ ПРИВІТ ВІЙСЬКОВИМ МОРЯКАМ

Майже 4 тисячі листів, малюнків та різноманітних подарунків, що діти Харківщини зробили власноруч, незабаром отримають військовослужбовці наших Військово-Морських Сил. Всі ці дитячі роботи були зібрані під час проведення військово-патріотичної акції «Напиши листа матросу».

Мета даного креативного проекту полягала у встановленні зв'язку між майбутніми та нинішніми захисниками Вітчизни та розуміння підлітками складної служби військового моряка.

Захід проводився протягом місяця під патронатом Департаменту преси та зв'язків із засобами масової інформації Міністерства оборони України та Харківського обласного військового комісаріату Територіального управління «Північ» за домовленістю із цивільними освітянами. За інформаційний супровід узялися офіцери Регіонального медіа-центру оборонного відомства, що розташований у місті Харкові.

Напередодні відправки подарунків нашим морякам, на базі Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 119 підбито підсумки патріотичної акції.

В оцінюванні та визначенні активних учасників цього проекту взяли участь: заступник військового комісара Харківського обласного військкомату полковник Юрій Калгушкін, ветеран Збройних Сил підполковник у відставці Федір Гу-

ба, координатори заходу від структур освіти Харкова Галина Борисенко і Тетяна Тернавська, а також офіцери військкоматів та учні шкіл регіону.

— Приклад проведення даної акції нам подали діти Чернігівщини. Торік вони написали листи морякам військового корабля «Чернігів», який є підшефним для їхнього регіону. Харків'яни вирішили перейняти цю патріотичну естафету. Адже наш регіон взяв шефство над великим десантним кораблем «Костянтин Ольшанський» — гордістю всього нашого флоту, — пояснив журналістам полковник Юрій Калгушкін.

В ході фінальної частини акції «Напиши листа матросу» військовослужбовці поспілкувалися з безпосередніми учасниками проекту — хлопцями та дівчатами. Офіцерам було цікаво дізнатися про те, як діти розуміють професію моряка.

— Коли я писала листа військовому моряку, то уявляла собі великий корабель та безмежне море, що навколо нього. Я знаю, що там служить чимало моїх земляків — вчорашніх школярів. Тому я написала морським вовкам про те, що їх чекають удома, побажала успіхів у далеких морських походах, — пояснила учениця 10-Б класу Харківської школи №119 Кароліна Гасій.

У кульмінаційний момент підбиття підсумків офіцери обласного військкомату телефоном зв'язалися з командиром корабля «Костянтин Ольшанський» капітаном 2-го рангу Віктором Марчишиним.

— Від імені всіх моряків щиро дякую харків'янам за це добре почи-

нання. З нетерпінням будемо чекати на ці подарунки та даю слово моряка, що з відповіддю не забаримося. А всіх хлопців, по досягненні ними 18-ти років, чекаємо у Севастополі, як матросів, а після відповідного навчання і як офіцерів, — зазначив морський офіцер.

За словами заступника військового комісара Харківського обласного військкомату полковника Юрія Калгушкіна, зібрані листи та подарунки частково направлять на підшефний Харківщині корабель, а більшість — рівномірно розподілять по інших військових частинах Військово-Морських Сил, де проходять службу харків'яни.

— Ми постараємося залучити спонсорську допомогу, аби офіцери військкоматів самі доставили дитячі послання та побачили радість, що подарували їм діти нашо-

го Східного регіону. А якщо, ми привеземо відповіді від матросів, то це лише зміцнить нашу співпрацю. Дуже сподіваюся, що ця акція стане щорічною, — додав полковник Юрій Калгушкін.

За результатами підбиття підсумків акції, найактивнішу участь у ній взяли: мешканці Орджонікідзевського та Жовтневого районів обласного міста, а з віддалених куточків області — діти Дергачівського району. Серед окремих шкіл, що першими відгукнулися на військово-патріотичний захід, названо: харківські загальноосвітні школи № 119 та № 162, де директорами Галина Борисенко та Тетяна Тернавська. Також відзначена робота вихованців Солоницівської гімназії №3, де керівником Тамара Вехова.

До речі, на Харківщині завершився II-й етап іншого військово-патріотичного проекту «Подаруй оберіг солдату», присвячений Дню захисника Вітчизни. Цей пілотний проект також проводився під патронатом Департаменту преси та зв'язків із засобами масової інформації Міністерства оборони України.

Отже, як бачимо, після завершення однієї військово-морської акції співпраця між школярами Харківської області та військовослужбовцями не завершується, а поступово набирає обертів.

Дмитро ГОРБУНОВ.
Харків — Київ

ЇМ РУКОПЛЕСКАЛА ЄВРОПА!

Військові музиканти з Чернігова — гордість України. Вони викликали фурор у Франції, Німеччині, Чехії, Росії... Їх запрошують виступати на найпрестижніших фестивалях Європи та Америки. А вже в рідному місті годі й уявити будь-яке свято без «віртуозів Шевчука», як тепер у народі називають колектив Військово-музичного центру Сухопутних військ Збройних Сил України. Нині — це така ж візитка Чернігова, як легендарний Вал чи Болдина гора.

Він — молодий, інтелегентний, артистичний — в манерах, поставі, голосі. Розповідає так, що заслухаєшся. Очі блищать, раз-по-раз підводиться, аби власноруч та «власноніж» продемонструвати, як можна грати, співати реп і водночас виконувати відповідні рухи. Це — Олександр Іванович Шевчук, начальник — художній керівник Військово-музичного центру Сухопутних військ Збройних Сил України, майор, заслужений артист України.

«До тридцяти років і гадки не мав, що стану професійним військовим музикантом, — відверто говорить він. — Працював у філармонії, музичному училищі, муніципальному симфонічному оркестрі, тобто вів активну творчу діяльність... Правда, під час служби в армії, потрапив до Москви — в оркестр почесної варти, однак, пізнавши всі «задоволення» від перебування у тому війську, вирішив, що це — не моє...».

Втім, у 1998-му Олександр Іванович познайомився з майором Володимиром Дашковським, який саме формував Сьомий оркестр штабу Північного оперативного командування. «У Чернігові він був людиною новою, от, як справжній військовий, і придивлявся, хто чим дихає, — весело примружує очі мій співрозмовник. — Я вже трудився диригентом, викладав у Чернігівському музичному училищі імені Левка Ревуцького (власне, я — його вихованець, як і більшість нинішніх військових музикантів, потім ще закінчив філію Санкт-Петербурзької консерваторії). Отож Дашковський вирішив, що я йому підходжу. І запропонував мені попрацювати у військовому оркестрі... першою флейтою. Ну, я згадав про свою службу в армії і просто розсміявся йому в обличчя. Ось із такого мого непатріотичного вчинку розпочалося наше знайомство...».

Однак часи були непевні (пригадайте кінець 90-х, коли кожен виживав, як міг). А невгамовний Володимир Дашковський наполягав на своєму. Якось спілкувалися чернігівські музиканти, до яких він звертався з подібними «спокусливими» пропозиціями (тепер — це вже ветерани військово-музичного центру), серед них — і Олександр Шевчук, — нарікали на скруту. Сиділи бесідували, і раптом у когось вихопилося: «Хлопці, ну, що ми врешті-решт втрачаємо? Давайте спробуємо!». Так усе й закрутилося.

Не минуло й року, як Олександрові Івановичу запропонували атестуватися на диригента військового оркестру. «До того я ще «паралельно» працював у дитячому духовому оркестрі, в муніципальному... — пояснює він. — Тобто перша флейта у військовому колективі — це була лише одна з моїх робіт. А коли я погодився стати диригентом, то це вже була серйозна праця. Мене призвали із запасу на офіцерську посаду — присвоїли звання молодшого лейтенанта».

Поступово військовий оркестр набував усе більшої популярності. Почалася справжня творчість, працювати Олександрові Івановичу стало дуже цікаво. А згодом колектив отримав новий поважний ста-

тус — Військово-музичного центру Сухопутних військ Збройних Сил України, що неабияк посприяло втіленню амбітних планів Олександра Шевчука. Власне, саме у військовому оркестрі, а потім — у військово-музичному центрі яскраво розкрило свої таланти ціле сузір'я високопрофесійних музикантів, вокалістів та артистів балету. І справа не лише в різноманітних нагородах, якими відзначений цей самобутній колектив. У військових музик з'явилися свої шанувальники — в Україні та за кордоном. І — високий рейтинг серед творчих колективів нашої держави та світу.

Взагалі, Військово-музичний центр Сухопутних військ Збройних Сил України — єдиний колектив, який віртуозно працює в різноманітних жанрах (нерідко органічно поєднуючи їх): академічному, фольклорному, виконує джаз, рок, естрадні пісні, організовує шоу-програми... І саме в цьому — його унікальність. «Авжеж, ми — всеїдні... — посміхається Олександр Шевчук. — Можемо виступити перед будь-якою аудиторією. Головне, задоволення отримують не лише наші слухачі, — від усієї душі кайфуємо й ми — музиканти!».

Зокрема, дуже пам'ятним для Олександра Івановича та його колег став перший закордонний виступ військового оркестру — в Чехії, на престижному міжнародному фестивалі, який проходив у мальовничому місті Кромержиш.

«Це була надзвичайно цікава й важлива поїздка, адже ми набули такого необхідного для нас досвіду участі в фестивалі подібного рівня, отримали можливість познайомитися з Європою, на власні очі побачити, як працюють європейські колективи».

Запросили чернігівців і на святкування 300-ліття Санкт-Петербурга. Чудова пора: кінець травня — романтичні білі ночі. Яскравий, незабутній фестиваль!

Чернігівці виступили впевнено і вмиль привернули до себе увагу. Вислухали компліменти від фахівців із Росії, Німеччини, познайомилися з музикантами зі Швеції, Фінляндії...

Українці пройшли марш-парадом по Невському проспекту. «Ми марширували, грали, співали і водночас виконували танцювальні рухи (особливо витинала колінця наша балетна група), — ритмічно сплескує в долоні Шевчук. — Навіть український реп продемонстрували, — співає, натхненно підтанцьовуючи: — Ми — українці, сучасні гвардійці, варту несемо, мир бережемо! О-ле-е-е-о-ле-о-ле-о-ле-е-е...». Досвідчені реperi в Чернігові показали нам свої «фірмові» рухи, і ми їх із задоволенням на урочистостях у місті на Неві відтворювали...».

Публіка була в захваті — гостей з України буквально «викупали» в оваціях! Згодом, перед поїздкою на фестиваль до німецького міста-побратима Чернігова — Меммінгема, текст успішно презентованого в Росії військового репу вдало переклала німецькою вчителька 32-ї школи (мій співрозмовник тут же демонструє і цей — дуже видовищний! — варіант). Годі й казати, як були вражені побаченням і почутим тамтешні мешканці...

Двічі чернігівці тріумфували у Франції — на міжнародних фестивалях духових оркестрів: в 2008-

му — у місті Жив'є, і в 2011-му — у Сен-Кантені. А нещодавно вони повернулися із міста Шалон-сюр-Саон.

«Українки вразили своїм шармом», «Виступ українського військового оркестру порадував французьку публіку», — так оцінила майстерність наших військових музикантів на святі в Сен-Кантені преса («Courrier picard», «L'Union», «Paruvendu», «Aisne Nouvelle» та інші популярні французькі видання).

«Це була надзвичайно цікава поїздка. Організатори фестивалю запросили творчі колективи з Франції, України, Нідерландів, Бельгії... Нашу державу представляв Військово-музичний центр Сухопутних військ Збройних Сил України. Ми привезли до Сен-Кантена оркестр і балетну групу, — розповідає Олександр Шевчук. — Фестиваль називається «Буфо».

Виявляється, у XVIII столітті там мешкав білязень — Буфо. Його знало все місто! Хтось здивується, що так вшанували не короля чи якогось знатного вельможу, а блязня, котрий прославився своїми дотепами та витівками. Однак жителі переконані: Буфо цілком заслуговує таких почесностей. Він був дуже розумним і популярним у народі, й дошкульно висміював недоліки влади».

Сучасний формат фестивалю — «tattoo» — складний, але й дуже цікавий. Слово «tattoo» означає виконання оркестрами музичних творів у русі. У нас таке виконання більш відоме, як оркестрове дефіле. У перший день українці виступали в спортивному палаці — перед 3,5-тисячною аудиторією мешканців та гостей міста. І були вра-

жені, наскільки французи творчо й оригінально ставляться до організації свята. Хоча найдешевші квитки коштували 12 євро, всі місця (навіть стоячі) були розкуплені! Уявіть собі такий пролог свята: промінь світла раптом вихоплює в абсолютній темряві стрункого, красивого добродія у білосніжній формі морського офіцера; той виходить у центр манежу, ефектно смикає за невидимі мотузочки, і один за одним у світлі прожекторів вмиль розпросторюються й гордо майорять прапори країн-учасниць дефіле (Франції, України, Нідерландів, Бельгії...); керівники оркестрів синхронно виходять зліва та справа, шикуються в ряд, потім кожен по черзі робить крок уперед і урочисто віддає честь; а в цей час прапор його держави з'являється у променях світла... Тисячі людей одночасно підвелися зі своїх місць, демонструючи повагу до гостей та країн, з яких вони приїхали. Це було так хвилююче, зворушливо, неповторно!

Ведучий кожен колектив представляв неординарно, наприклад, про чернігівців сказав: «Зараз ви побачите героїв — наших гостей з України. Вони пройшли дві з половиною тисячі кілометрів для того, щоб взяти участь у нашому фестивалі. Це — справжні герої. Давайте привітаємо їх!».

Організатори фестивалю в Сен-Кантені завітали на репетицію чернігівців: подивилися і... запланували виступ гостей з України у фінал першого відділення, настільки їм сподобалося. А після тріумфу наших військових музикантів у палаці спорту не приховували емоцій: «Якби знали заздалегідь, що буде такий успіх, поставили б вас у фінал виступів усіх оркестрів!». Для участі в цьому фестивалі чернігівці підготували спеціальну програму, до якої увійшли кращі національні музичні надбання, українські військові марші та світові хіти. Вони — єдині, хто привіз на «tattoo» артистів балету. Українці були органічними та оригінальними, зовсім не схожими на інших, тому й зачарували вибагливу французьку публіку.

Завдяки тріумфу в Сен-Кантені, чернігівців запросили виступити в Італії, Норвегії, Канаді...

ІХ МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

26 – 29
вересня
2012р.

СПЕЦІАЛЬНІ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ І ОЗБРОЄННЯ
ДЛЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

- Бойова і службово-штатна зброя
- Боєприпаси (патрони, кулі, гранати)
- Засоби забезпечення охорони
- Транспортні засоби для силових структур
- Засоби бронезахисту. Обмундирування. Екіпірування. Тактичне спорядження. Амуніція
- Обладнання для прикордонного і митного контролю
- Військова техніка. Модернізація та ремонт бойової техніки і озброєння
- Засоби зв'язку, автоматизації і захисту інформації
- Антитерористичні засоби та обладнання
- Засоби виявлення і нейтралізації вибухових речовин
- Криміналістична техніка

ПОЛЮВАННЯ, СПОРТИВНА СТРІЛЬБА

- Мисливська, спортивна зброя, зброя самозахисту
- Музейна, антикварна (історична) зброя
- Холодна зброя, клинки
- Обладнання для безпечного зберігання зброї, документів, цінностей
- Засоби догляду за зброєю
- Одяг, приладдя, екіпіровка та аксесуари для полювання
- Оптика та спорядження

АКТИВНИЙ ВІДПОЧИНОК

- Спорядження та екіпіровка для активного відпочинку та екстремальних видів спорту
- Центри організації активного відпочинку, обладнання для їх оснащення
- Туристичні компанії і агентства, що пропонують екстремальні та пригодницькі тури
- Сувеніри та подарунки

ОРГАНІЗАТОРИ:

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР

СПІВОРГАНІЗАТОР:

ЗАТ ОВК "БІЗОН", Росія

ЗА ПІДТРИМКИ:

СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, 02660, м. Київ
Броварський пр-т, 15, М "Лівобережна"

☎ +38 044 201-11-63

✉ zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.tech-expo.com.ua

Генеральний інтернет-партнер:

SECURITY.ua

Технічний партнер:

Remedial

Олександр Кушнір
(м. Одеса)

лесті й мужності, вірності й героїзму поколінь, на яких ґрунтується історія України.

У наших сімейних фотоальбомах віднайдеться чимало світлин, які могли б увійти у славетний фотолітопис зростання справжніх патріотів України.

Оскільки кожна мить — неповторна, отже — унікальна, ми запрошуємо всіх Вас — і професійних фотомитців, і фотоаматорів — взяти участь у фотоконкурсі «ПІДРОСТАЮТЬ КОЗАКИ».

З ініціативою його проведення виступив колектив Центрального друкованого органу Міністерства оборони України журналу «Військо України».

Фотоілюстрації потрібно надсилати в електронному вигляді на e-mail: viysko2003@ukr.net. без обробки у форматі JPEG-файл, розподільною здатністю 300 dpi, до 3000 кб.

Кращі світлини будуть розміщені на шпальтах армійського видання.

Фотоконкурс триватиме до 14 жовтня 2012 року, Свята Покрови Божої Матері, покровительки всіх козаків.

Надсилаючи знімок, не забудьте вказати своє прізвище, ім'я та по батькові, вік, електронну та поштову адреси, контактний телефон, назву роботи, а також місце, час зйомки та подію, під час якої було зроблено світлину.

Чекаємо на Ваші роботи!

Фотоконкурс «ПІДРОСТАЮТЬ КОЗАКИ»

Шановний читачу!

Патріотизм — якість, яку потрібно виховувати змалечку. Лише тоді любов до Батьківщини, повага до традицій свого народу наповнять справжнім змістом та глибоким сенсом молоде покоління українців.

Історія України сповнена героїки подвигів та яскравих вчинків.

Шанування власної історії та національної культури є символом непорушного зв'язку поколінь: від часів Запорозької Січі й до наших днів. Славні козацькі традиції здатні зацікавити, згуртувати і загартувати молодь навколо ідеї готовності до захисту України.

Чимало справжніх патріотів виховують власних дітей на прикладах доб-

Дар'я Чігарева
(м. Київ)

Володимир Скоростецький
(м. Львів)

